

Osaamista
ja oivallusta
tulevaisuuden
tekemiseen

Anna Salvatierra

Bilingual Lab -kaksikielisyystyöpaja

Tukea lasta odottaville vanhemmille kaksikieliseen kasvatukseen

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Sosionomi (AMK)

Opinnäytetyö

8.4.2019

Tekijä Otsikko	Anna Salvatierra Bilingual Lab -kaksikielisyystyöpaja. Tukea lasta odottaville vanhemmille kaksikieliseen kasvatukseen.
Sivumäärä Aika	31 sivua + 1 liite 8.4.2019.
Tutkinto	Sosionomi (AMK)
Tutkinto-ohjelma	Sosiaalialan koulutusohjelma
Ohjaajat	Lehtori Ulla Saukkonen Lehtori Katja Ihamäki
<p>Opinnäytetyössä tuotetaan Bilingual Lab -työpajamateriaali kaksikielisyystyöpajaan, joka on tarkoitettu kahden kulttuurin vauvaa odottaville pareille. Työpaja sisältyy Familia ry:n Duo-toiminnan vanhempainvalmennukseen. Kaksikielisyys toteutuminen kahden kulttuurin perheissä on yksi Duo-toiminnan tavoitteista.</p> <p>Monimuotoinen opinnäytetyö sisältää teoriaperustan, jonka pohjalta Bilingual Lab -kaksikielisyystyöpajamateriaali on koottu. Bilingual Lab -työpajakokonaisuuteen sisältyy myös Tietoa työpajan vetäjälle -osuus, joka avaa työpajan sisältöä. Opinnäytetyön teoriaosuudessa avataan käsitteet identiteetti, kaksikielisyys, kaksikulttuurisuus.</p> <p>Työpajassa korostetaan kaksikielisyys onnistumisen merkitystä lapsen kaksikielisen ja -kulttuurisen identiteetin mahdollistajana. Tietoa työpajan vetäjälle -osuuden on tarkoitus helpottaa ohjaustyöhön valmistautumista ja toimia ohjaamisen tukena.</p> <p>Bilingual Lab -työpajan tavoitteena on antaa tietoa kaksikielisyysmekanismeista kahden kulttuurin vauvaa odottavien perheiden vanhemmille. Kaksikulttuuriset perheet ovat kasvava ryhmä Suomessa, mutta tällä hetkellä toista vastaavaa, kaksikielisyttä tukevaa toimintaa ei ole tarjolla. Kaksikielisyys onnistumisella on todettu olevan monenlaisia hyötyjä kahden kulttuurin perheille, ja ennen kaikkea lapselle. Kaksikielisyys vaatii kuitenkin tavoitteellista toimintaa toteutuakseen, se ei ole itsestäänselvyys.</p>	
Avainsanat	identiteetti, kaksikielisyys, kaksikulttuurisuus.

Author Title	Anna Salvatierra Bilingual Lab Workshop. Support for Bilingual Education for the Parents Expecting a Child.
Number of Pages Date	31 pages + 1 appendix. 8 of April 2019.
Degree	Bachelor of Social services
Degree Programme	Social Services
Instructors	Ulla Saukkonen, Senior Lecturer Katja Ihamäki, Senior Lecturer
<p>The purpose of the Bachelor's thesis was to produce a workshop material for the Bilingual Lab workshop, which is targeted at intercultural couples expecting a child. The workshop is a part of Duo Family Training organized by the Familia association. One of the aims of Familia's Duo activities is to support bilingualism in intercultural families.</p> <p>The thesis was conducted as a functional study, and it includes Bilingual Lab workshop material which is based on the theoretical foundation of the thesis. The workshop material package also contains a section called Information for the Instructor of the Workshop. In the theoretical foundation of the thesis the concepts of identity, bilingualism, biculturalism and interculturalism are explicated.</p> <p>The workshop emphasizes the importance of the successful bilingualism as an enabler of the child's bilingual and intercultural identity. The information for the Instructor of the Workshop part is meant to facilitate the preparation for the Bilingual Lab workshop and support the conducting of the workshop.</p> <p>The purpose of the Bilingual Lab workshop is to educate intercultural parents about welcoming a baby into a bilingual family. The number of the intercultural families is growing in Finland, but the Bilingual Lab workshop is the only activity supporting bilingualism that is available at the moment. The successful bilingualism produces several benefits for intercultural families, especially for the child. To be successful, bilingualism needs to be carried out goal-directedly; it is not something considered as self-evident.</p>	
Keywords	bilingualism, biculturalism, interculturalism, identity

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Kaksikulttuurisuus Suomessa	3
2.1	Familia ry:n toiminta kahden kulttuurin perheiden tukijana	3
2.2	Bilingual Lab -kaksikielisyystyöpaja	4
3	Kaksikielisuuden merkitys kaksikulttuuriselle lapselle	7
3.1	Identiteetti	7
3.2	Kaksikielinen identiteetti	9
3.3	Kaksikulttuurinen identiteetti	10
4	Bilingual Labin näkökulma kaksikielisyyttä tukevaan kasvatukseen	12
4.1	Kaksikielisuuden vaikutuksia	13
4.2	Kielen kehitys kaksikielisessä kasvuympäristössä	14
4.3	Kaksikielisyyttä tukeva kasvatustapa	16
4.3.1	Kieliympäristöt	16
4.3.2	Kaksikielisuuden tasot ja vanhempien tavoitteet	17
4.3.3	Kaksikielisyysstrategiat	18
5	Opinnäytetyön ja Bilingual Lab -kaksikielisyystyöpajan toteuttaminen	21
5.1	Tavoite ja tarkoitus	21
5.2	Prosessinkuvaus	22
5.3	Bilingual Lab -työpajan arviointi	24
5.3.1	Oma arviointi	25
5.3.2	Työelämäkumppani Familia ry: arviointi	26
6	Pohdinta	28
	Lähteet	31
	Liitteet	
	Liite 1. Bilingual Lab workshop	

1 Johdanto

Toteutin opinnäytetyöni yhteistyössä Familia ry:n kanssa. Familia on monikulttuurisuus-työtä tekevä järjestö, joka on 30 vuoden ajan edistänyt kulttuurien välistä toimintaa ja kaksisuuntaista kotoutumista Suomessa. Yhdistyksen päämäärissä on tasa-arvon ja syrjimättömyyden toteutuminen yhteiskunnassa, ja se organisoii kurssi- ja ryhmätoimintaa sekä tapahtumia kaikille monikulttuurisesta toiminnasta kiinnostuneille. (Familia – Yhdessä maailmassa 2019.) Familia on myös kahden kulttuurin perheiden asiantuntijajärjestö, ja se järjestää erityisesti tälle kohderyhmälle tarkoitettua Duo-toimintaa. Kaksikulttuuristen perheiden kaksikielisyyden toteutuminen on yksi Duo-toiminnan tavoitteista, ja esimerkkinä tästä on Familian vanhempainvalmennukseen sisältyvä Bilingual Lab -työpaja, jossa keskitytään kaksikielisyyskasvatuksen haasteisiin. (Projektit 2019; Duo vanhempainvalmennus 2019.) Opinnäytetyöni tarkoituksena on tuottaa kokonaan uusittu materiaali Bilingual Lab -kaksikielisyystyöpajan tarpeisiin.

Opinnäytetyössäni tuon esille syitä, miksi kahden kulttuurin perheiden on tärkeää saada tietoa kaksikielisyydestä, ja miten Bilingual Lab -työpaja auttaa hahmottamaan kaksikielisyteen liittyviä tekijöitä. Työpajan ajatuksena on nostaa esiin, että kaksikielisyys ei ole automaatio, vaan enemmänkin tavoitteellisen toiminnan tulosta. Työpajalle on tarvetta, koska kahden kulttuurin lasten kaksikielisyyden toteutumista tuetaan vähän Suomessa, siitäkin huolimatta, että kaksikulttuuriset perheet ovat iso ja alati kasvava ryhmä. (Del Angel 2015: 6; Del Angel 2018.) Kaksikielisyyden onnistumisella on paljon myönteisiä vaikutuksia perheen ja lapsen elämää ajatellen (Bourgogne 2013: 24–25). Bilingual Lab -työpajassa korostetaan ennen kaikkea kaksikielisyyden merkitystä lapsen kaksikielisen ja -kulttuurisen identiteetin kehittymisen suhteen.

Opinnäytetyöraporttini koostuu kaksikielisyttä tukevaa kasvatusta taustoittavasta teoriaosuudesta ja Bilingual Lab -työpajakokonaisuudesta, joka sisältää myös Tietoa työpajan vetäjälle -osuuden. Tietoa työpajan vetäjälle -osuus on tarpeellinen kaksikielisyystyöpajojen järjestämisen kannalta: vanhempainvalmennusta vetävä Familian työntekijä saattaa toisinaan henkilöstösyistä vaihtua tai työpajan ohjaajana saattaa toimia myös vapaaehtoinen kokemusasiantuntija. Tietoa työpajan vetäjälle -osuuden on tarkoitus mahdollistaa ohjaustyöhön orientoituminen helposti ja aikaa säästäen: työpajan teoriasisältö on selitetty siinä tiivistetysti.

Sen lisäksi, että olen tuottanut Bilingual Lab -kaksikielisyystyöpajan sisällön, olen myös vetänyt työpajaa vapaaehtoisen kokemusasiantuntijan roolissa. Ohjaukokemukseni sekä roolini kaksikielisen perheen vanhempana ovat myös vaikuttaneet työpajan sisällön muotoutumiseen.

2 Kaksikulttuurisuus Suomessa

Käsitteellä kahden kulttuurin perhe viitataan kaksi- tai monikulttuuriseen perheysikköön, jonka puolisoilla on eri synnyinmaat. Opinnäytetyössä käytetään kautta linjan ilmaisua kahden kulttuurin perheet tai kaksikulttuuriset perheet, vaikka onkin mahdollista, että useampi kuin kaksi kulttuuria yhdistyisivät perheissä. Muissa yhteyksissä kahden kulttuurin perheistä saatetaan käyttää myös muita ilmaisuja kuten, monikulttuurinen perhe, kansainvälinen avioliitto, ja nykyisin jo melko vanhentunutta termiä seka-avioliitto. (Del Angel & Kinnunen n.d; Kinnunen 2017: 7.)

Kahden kulttuurin perheitä on paljon, koska suurin syy Suomeen muuttoon on juuri perhesyyt (Larja & Sutela 2015). Kaksikulttuuristen perheiden määrä on ollut jo pitkään kasvussa: vuodesta 2008 vuoteen 2015 niiden määrä on lisääntynyt 40 prosentilla (Kinnunen 2017: 5). Kaksikulttuurisuus on yhä tavallisempaa ja sitä koskevaa tutkimusta on löydettävissä runsaasti sekä Suomesta että ulkomailta. Kahden kulttuurin perheiden elämässä vaikuttavat kielten ja kulttuurien lisäksi muutkin tekijät, kuten esimerkiksi uskonnot. (Rimpiläinen 2016: 10 -11.) Erityisesti maahanmuuttoprosessi ja siihen liittyvät haasteet yhdistävät näitä perheitä (Kinnunen 2017: 7).

2.1 Familia ry:n toiminta kahden kulttuurin perheiden tukijana

Familia ry on monikulttuurisuustyön uranuurtaja Suomessa, ja kahdensuuntaisen kotoutumisen edistäminen on ollut sen päämäärissä jo vuodesta 1988 (Familia – yhdessä maailmassa 2019). Järjestön erityisenä kohderyhmänä on kahden kulttuurin perheet, joille tarkoitettua Duo-toimintaa on järjestetty vuodesta 2008 (Projektit 2019). Kahden kulttuurin perheet ovat keskenään hyvin heterogeeninen joukko, mutta yhdistävinä tekijöinä heidän taustoissaan ja arjessaan ovat mm. maahanmuuton kokemus ja monikielisyys (Kinnunen 2017:7). Maahanmuuttoon liittyvällä kotoutumisprosessilla on myös vaikutuksia parisuhteeseen ja vanhemmuuteen, ja yksi Familia ry:n toiminnan tavoitteista onkin antaa tukea perheille, jotka kohtaavat kaksikulttuurisuuteen liittyviä haasteita (Kinnunen 2017:9; Projektit 2019).

Yksi kaksikulttuurisuuteen liittyvistä asioista on kaksikielisyys, jonka toteutumista Familian Duo-toiminta pyrkii edistämään. Kaksikielisyyden kehittyminen alkaa jo varhain, joten vanhempien olisi hyvä saada tietoa aiheesta jo viimeistään siinä vaiheessa, kun he

odottavat vauvaa. Tästä syystä Familia ry onkin kehittänyt oman, kahden kulttuurin vauvaa odottaville pareille suunnatun, kolmiosaisen vanhempainvalmennuksen, joka sisältää Bilingual Lab -kaksikielisyytyöpajan. (Duo vanhempainvalmennus 2019.) Familian päämäärissä on edistää kahden kulttuurin perheiden kielellisten oikeuksien toteutumista esimerkiksi tämän kaksikielisyytyöpajan muodossa, mutta yhdistys tekee suomalaisen kielipolitiikan muutokseen tähtäävää vaikuttamistyötä laajemminkin. Järjestön kanta on se, että väestörekisteriin tulisi voida rekisteröidä useampi kuin yksi äidinkieli. Äidinkielenrekisteröintitavan vuoksi on vaikea arvioida kaksikielisten todellista määrää, ja sitä missä laajuudessa monikielisiä palveluita tulisi järjestää. (Vaikuttamistyö 2019.) Kunta tarjoaa kaksikielisille lapsille oman äidinkielen opetusta, mutta se ei ole kuitenkaan perustuslaillisesti veloitettu siihen. Pääkaupunkiseudulla asuu suurin osa Suomen kielivähemmistöjen edustajista, ja esimerkiksi Helsingin alueella on helpompi saada oman äidinkielen opetusta. Muualla Suomessa tilanne ei ole sama, koska oman äidinkielen opetuksen palveluita on hankalampi järjestää, joten tässä mielessä lapset ovat eriarvoisessa asemassa asuinpaikkansa vuoksi. (Del Angel 2015: 5–6; Voipio-Huovinen 2007: 61.)

Familia ry:n toteuttamalla kielellisten oikeuksien puolustamisella on useita vaikutuksia kaksikulttuuristen perheiden hyvinvointia ajatellen. Latomaan (2012) mukaan äidinkielen tilaistominen vaikuttaa moneen muuhunkin asiaan, kuin oman äidinkielen opetuksen järjestämiseen, ja on sitä mieltä, että Suomen monikielistyminen edellyttäisi uudenlaista rekisteröinnin tapaa, jotta oikeanlaista tietoa olisi saatavissa kielivähemmistöjen määrästä. Esimerkiksi sosiaali- ja terveystalvullitten suunnittelussa ja järjestämisessä pitäisi ottaa huomioon väestön monikielisyys, koska muuten hoito ja potilasturvallisuus saattaisivat kärsiä (Latomaa, 2012).

Äidinkielen rekisteröinti ja oman äidinkielen opettaminen mainitaan Bilingual Lab -työpajassa, jotta osallistujat saisivat käsityksen näiden asioiden olemassaolosta ja niiden vaikutuksista lapsen kaksikielisen kasvatuksen tukemisessa.

2.2 Bilingual Lab -kaksikielisyytyöpaja

Tämän opinnäytetyön tuotos on kaksikielisyytyöpajan materiaalista ja Tietoa työpajan vetäjälle -osuudesta koostuva kokonaisuus, joka on tarkoitettu käytettäväksi Familia ry:n Bilingual Lab -kaksikielisyytyöpajassa. Kyseessä on kokonaan uusittu työpajamateriaali

jo olemassa olevaan Bilingual Lab -työpajatoimintoon, joka on osa Familian kahden kulttuurin vauvaa odottaville pareille tarkoitettua vanhempainvalmennusta.

Familian englanninkielinen vanhempainvalmennus on kolmiosainen, ja se koostuu 1) Parisuhde- ja vanhemmuustyöpajasta (Couple relationship and transition to parenthood), 2) Bilingual Lab -kaksikielisyystyöpajasta (How to raise intercultural and bilingual children?) sekä 3) verkkokurssista (Duo's Self-Study Family Training for Intercultural Couples). Familian vanhempainvalmennus poikkeaa yleisen terveydenhuollon järjestämästä perhevalmennuksesta siten, että se ei sisällä synnytykseen tai vauvan hoitoon liittyviä teemoja, vaan keskittyy vanhemmuuden odotuksiin ja haasteisiin kahden kulttuurin näkökulmasta. (Duo vanhempainvalmennus 2019; Perhevalmennus 2019.)

Vanhempainvalmennuksen toinen osa Bilingual Lab -työpaja pureutuu kaksikielisyyden haasteisiin, ja sen tarkoituksena on tuottaa tietoa kaksikielisyyden mekanismeista (Duo vanhempainvalmennus 2018). Opinnäytetyön tuotoksessa eli työpajamateriaalissa osallistujille pyritään työpajassa antamaan viesti, että kaksikielisyyden onnistuminen kahden kulttuurin perheissä ei ole itsestään selvää, vaan suunnitelmallisuuden tulos. Työpajassa korostetaan, että hedelmällisen maaperän kaksikielisyydelle luo erityisesti lapsen ja vanhemman välinen positiivinen vuorovaikutus. Tärkeimpinä hyötyinä työpaja tuo esiin kaksikielisyyden onnistumisen merkityksen lapsen kaksikielisen ja -kulttuurisen identiteetin kehittymisen suhteen.

Tällä hetkellä Bilingual Lab -työpajojen kouluttajina ovat toimineet pääasiassa Familian työntekijät, joilla on tietoa ja kokemusta kahden kulttuurin perheistä (Duo vanhempainvalmennus 2019). Ajatuksena on se, että jatkossa yhdistyksen työntekijän työparina voisi toimia useammin myös vapaaehtoinen, jolla on omaa kokemusta kaksikielisyyskasvatuksesta. Siksi tämän opinnäytetyön tuotokseen on sisällytetty myös Tietoa työpajan vetäjälle -osuus, jonka ideana on helpottaa työpajan sisältöön tutustumista ennen varsinaista koulutustilaisuutta, silloin kun Bilingual Lab -kaksikielisyystyöpajoja vetää vapaaehtoinen työntekijä tai joku muu kuin Familian vakituinen Bilingual Lab -ohjaaja. Familian työntekijät ovat perehtyneet kahden kulttuurin perheiden sekä kaksikulttuurisuuden teemoihin työssään, ja myös työpajan vetämiseen osallistuvan vapaaehtoisen olisi hyvä olla kaksikielisyyskasvatuksen kokemusasiantuntija, esimerkiksi kaksikielisen perheen vanhempi, joka voisi tuoda esiin omaa tietämystään aiheesta. Olen itse toiminut kokemusasiantuntijan roolissa työpajan vetäjänä, ja kokemukseni on vaikuttanut työpajan näkökulman muotoutumiseen.

Tietoa työpajan vetäjälle -osuus tuotetaan suomeksi, johtuen siitä, että suomea käytetään Familiassa pääsääntöisesti työntekijöitten kesken kommunikoinnin välineenä. Itse työpaja on tehty ja pidetään englanniksi taas siksi, että osallistujien joukossa on usein hiljattain Suomeen muuttaneita henkilöitä, jotka eivät vielä osaa suomea. Työpajan materiaali on koostettu erilaista lähdekirjallisuutta hyväksikäyttäen. Teoriaosuuden pohjalla oleva tieto on saatu mm. kaksikielisyyttä käsittelevistä oppaista, tutkimuksista sekä tilastoista. Bilingual Lab -työpajassa on suuressa roolissa myös itse työpajoissa käytävä kaksikielisyyttä koskeva keskustelu, jota käydään osallistujien ja työpajan vetäjien kesken. Työpajavuorovaikutuksessa nousseet kysymykset ovat antaneet minulle käsityksen siitä, millaiset asiat kiinnostavat osallistujia, ja tätä kautta se on vaikuttanut myös siihen, minkä tyyppistä lähdemateriaalia olen valinnut.

Bilingual Lab -työpajan pääasialliseksi taustamateriaaliksi on valittu vuonna 2013 kirjoitettu kaksikielisyysopas *Be Bilingual – Practical Ideas for Multicultural Families*, siksi, että se sisältää paljon ajankohtaista ja käytännönläheistä tietoa kaksikielisyyskasvatuksesta. Teoksen on kirjoittanut suomalainen kielitieteilijä Annika Bourgogne, joka on myös itse kaksikielisen perheen äiti. Bilingual Lab -työpajan tarkoituksena on olla juuri yhdistelmä tutkimukseen ja kokemusasiantuntijuuteen perustuvaa tietoa, ja tästä syystä Bourgognen (2013) opas onkin sopiva toimimaan pääasiallisimpana taustaoppaana tälle työpajalle.

3 Kaksikielisuuden merkitys kaksikulttuuriselle lapselle

Bilingual Lab -työpajassa lähdetään siitä ajatuksesta, että kaksikielisuuden onnistumiseen voi vaikuttaa moni asia. Perheet ja niiden voimavarat voivat olla hyvin erilaisia ja elämäntilanteetkin voivat vaihdella. Myös lasten yksilöllisillä ominaisuuksilla on vaikutusta kaksikielisuuden kehittymiseen (Hassinen 2002: 33). Bilingual Lab -työpajan fokus on perheen, ja ennen kaikkea lapsen etu. Kaksikielisyyttä tukevaa kasvatusta ei haluta esittää suorituskeskeisesti, vaan työpajassa painotetaan kaksikielisuuden myönteisiä puolia, ja niitä hyötyjä, joita onnistunut kaksikielisyys tuo lapsen ja perheen yhteisöön.

Bilingual Lab -työpajassa painotetaan äidinkielen merkitystä lapsen identiteetin kehittämisessä. Kahden kulttuurin perheiden vanhempia kannustetaan toimimaan suunnitelmallisesti lastensa kaksikielisuuden saavuttamisessa siten, että kaksikielisyyttä tukeva kasvatusta nähtäisiin pidemmän aikavälin projektina, jossa kaksikielisuuden merkitystä lapsen elämälle pohdittaisiin mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Bilingual Lab pyrkii siihen, että vanhemmat ymmärtäisivät, että vanhemman ja lapsen välisellä lämpimällä ja sujuvalla vuorovaikutuksella sekä kannustavalla asenteella on suuri vaikutus kaksikielisuuden onnistumiseen. Arnbergin (1989: 16–17) mukaan vanhempien myönteisestä suhtautumisesta välittyy arvostus kieleen sekä kulttuuriin. Kaksikielisyys voi avata lapselle paremman mahdollisuuden päästä sisälle vähemmistökielen kulttuuriin, mikä voi mahdollistaa myös kaksikulttuurisen identiteetin syntymisen. (Arnberg 1989: 16–17.)

3.1 Identiteetti

Kuka minä olen? Mihin minä kuulun? Näihin kysymyksiin vastaamalla voidaan määritellä identiteettiä. Ojasen mukaan identiteetti ja minäkuva yhdessä itsetunnon kanssa ovat minän osia. (Ojanen 1996: 31.) Talib (2002: 42) taas määrittelee nämä käsitteet hieman eri tavalla: Identiteetti on hänen mukaansa minäkuvan rinnakkaistermi, mutta kuitenkin niin, että identiteetti on laajempi käsite, joka pitää sisällään sekä minäkuvan eli minäkäsityksen että itsetunnon. Vaikka identiteetin käsite määritellään eri yhteyksissä hieman eri tavoin, yhteistä näkemyksille on, että identiteetti nähdään useasta eri palasesta koostuvana kokonaisuutena, joka määrittää sitä, millainen yksilö on (Lipponen – Talib 2008: 78).

Identiteettiä on tutkittu eri tieteissä pitkään, mutta erityisesti viime vuosien ajan tutkimus aiheesta on lisääntynyt (Saastamoinen 2006: 170). Identiteetin pohtiminen ja käsitteen hahmottaminen on oleellista tässä opinnäytetyössä, koska sitä kautta on mahdollista ymmärtää myös kaksikielisyyden ja -kulttuurisuuden vaikutuksia ihmisen käsitykseen itsestään. Kiinnostus identiteettitutkimuksen lisääntymiseen juontaa muutoksista, joista yhden voidaan ajatella olevan yhteiskunnan monikulttuuristuminen (Saastamoinen 2006): 170). Identiteetin pohtiminen on ajankohtaista laajemminkin mittakaavassa, mutta Bilingual Lab -työpajan kontekstissa se on oleellista erityisesti niille, joiden perhe- tausta tai -tilanne on kaksikulttuurinen.

Identiteettiä on tutkittu monista eri näkökulmista. Ahonen, Lyytinen, Lyytinen, Nurmi, Pulkkinen ja Ruoppila (2015: 160–161) esittelevät psykologian tieteenalalta, yhden tunnetuimmista teorioista eli Erik H. Eriksonin klassiseen identiteettiteoriaan pohjautuvan James Marcian identiteetin kehitysteorian. Marcian teorian mukaan identiteetti kehittyy johdonmukaista mallia noudattaen, josta seuraa se, että aikuisena ihminen päätyy lopulta tietynlaiseen asemaan, jota esimerkiksi hänen valitsemansa ammatti ja/tai maailmankatsomus määrittävät. Marcian teoriassa on kyse neljästä identiteetin kehityksen tasosta, joita ovat identiteettidiffuusio, moratorio, omaksuttu identiteetti ja identiteetin saavuttaminen. Nämä neljä tasoa voidaan jakaa kahteen vaiheeseen, joista ensimmäisessä ovat identiteettidiffuusio ja moratorio. Identiteettidiffuusiossa ei ole etsintävaihetta, eikä sitoutumista ratkaisuihin, ja moratoriovaiheessa identiteetinetsintä on vielä meneillään. Lopulta päädytään eräänlaiseen ratkaisuun, joko omaksuttuun identiteettiin, joka viittaa siihen, että identiteetti on otettu annettuna ja ilman etsintävaihetta, tai saavutettuun identiteettiin, jota taas on edeltänyt etsintävaihe. Marcian teoriassa on siis kyse prosessista, jossa eri kehitysvaiheitten lopputulemana on sitoutuminen viimeiseen vaiheeseen eli muodostuneeseen identiteettiin. (Ahonen & Lyytinen & Lyytinen & Nurmi & Pulkkinen & Ruoppila 2015: 160–161.)

Sosiologisesta perspektiivistä tarkasteltuna identiteetillä ei ole pysyvää luonnetta, vaan se on jatkuvassa liikkeessä. Voidaan todeta, että identiteetti on luonteeltaan epätäydellinen ja alati muuttuva. (Jokinen & Saaristo 2004: 137.) Mikko Saastamoinen (2006: 170–179) pohtii, mistä johtuu, että identiteettitutkimus on kasvanut viime vuosien ajan. Saastamoinen (2006: 170) esittää yhdeksi syyksi identiteetin kysymysten pohdinnan lisääntymiseen, yhteiskunnallisten rakenteiden muutoksen ja siihen liittyvän työn ja elämäntavan valinnan mahdollisuuksien kasvun. Saastamoisen (2006: 170) mukaan yksilön identiteetti on nykykäsityksen mukaan jotain sellaista, jota ei voida saada annettuna, vaan

sitä on pohdittava alituisesti. Sosiologisesta näkökulmasta ajateltuna identiteetti liittyy ympäröivän sosiaalisen todellisuuden jatkuviin muutoksiin ja identiteetin ajatellaan syntyvän vuorovaikutuksessa ympäristössä vaikuttavien tekijöitten kanssa, eikä sitä nähdä yksilön sisäisenä ominaisuutena (Jokinen & Saaristo 2004: 137).

Saastamoinen (2006:170) puhuu yhteiskuntarakenteiden muutoksen lisäksi ihmisten arkielämän moninaistumisesta. Tämä Saastamoisen (2006: 170) käyttämä ilmaisu kuvaa hyvin kaksikulttuuristen perheiden tilannetta. Bilingual Lab -työpajassa tuodaan esiin lapsen kaksikielisen identiteetin vahvistamisen tärkeys, mutta herätellään vanhempia myös pohtimaan hieman omaa identiteettiään kaksikielisen perheen yhteydessä. Muuttaako kaksikielisessä perheessä eläminen suhdetta siihen, millaiseksi kokee oman identiteettinsä? Vanhempien omiin identiteettipohdintoihin ei mennä syvälle itse työpaja-aktiviteetin aikana, mutta asia otetaan esille, koska vanhemmat joutuvat käsittelemään asiaa ja tekemään kaksikielisyysoptiittisia ratkaisuita lapsen synnyttyä. Kieliin liittyvät päätökset voivat olla esimerkiksi valintojen tekemistä silloin, kun vanhempi on itse kaksikielinen.

3.2 Kaksikielinen identiteetti

Bilingual Lab -työpajassa keskitytään pohtimaan kaksikielisyyden vaikutusta lapsen identiteettiin: mikä rooli äidinkielellä on siinä, millainen lapsi kokee olevansa ja mihin hän tuntee kuuluvansa? Hassinen (2005: 64) toteaa, että lapsen käsitys hänen omasta kaksikielisestä identiteetistään syntyy vähitellen ja vuorovaikutuksessa toisiin ihmisiin: aluksi pienellä lapsella ei ole myönteisiä eikä kielteisiä ajatuksia kaksikielisyydestä. Tästä syystä Bilingual Lab -työpajassa painotetaan lapsen ja vanhemman vuorovaikutuksen laadun ja positiivisen asenteen merkitystä lapsen kaksikielisen identiteetin vahvistajana.

Kielen merkitys osana ihmisen identiteettiä alkaa muodostua varhaislapsuudesta alkaen (Ahonen & Lyytinen & Lyytinen & Nurmi & Pulkkinen & Ruoppila 2015: 41). Saastamoisen (2006: 170) mukaan identiteetissä on kyse siitä, millaiseksi ihminen itsensä mieltää, tai miten muut hänet määrittelevät. Nikanne (2002: 29–30.) kutsuu ensimmäistä sisäiseksi ja jälkimmäistä ulkoiseksi identiteetiksi, ja toteaa, että yksilön äidinkielellä on suhde näistä molempiin. Nikanne sanoo, että yhteinen äidinkieli saa aikaan tunteen samaan ryhmään kuulumisesta, ja väittää, että poikkeavalla tavalla puhuvaa ihmistä pidetään ryhmän ulkopuolisena. Kielen osaaminen taso vaikuttaa siihen, miten muut näkevät yksilön. Ei ole täysin yksilön omassa päätäntävällässä, mihin kulttuuriseen ja kielelliseen

ryhmään hän kuuluu, vaan ryhmä ottaa yksilön osaksi omaa ryhmäänsä sillä perusteella täytyykö äidinkielen tasoinen osaaminen yksilön kohdalla. (Nikanne 2002: 30.)

Hassinen puhuu ihmisen luonnollisesta tarpeesta kuulua ja sulautua ryhmään, sekä kielien roolista tässä prosessissa. Hassisen mukaan sosiaaliset tekijät vaikuttavat kaksikielisen ja -kulttuurisen lapsen identiteetin kehityksessä siten, että siinä on nähtävissä nopeitakin vaihteluita kulttuurien ja kielten välillä. (Hassinen 2005: 66.) Bilingual Lab -työpajan vetäjät ovat itse kaksikielisyyttä tukevan kasvatuksen kokemusasiantuntijoita, ja kertovat arjen esimerkkejä elämäntilanteiden vaihteluiden vaikutuksista omien lastensa kaksikielisyyteen. Tästä syystä työpajassa esitetään ajatus kaksikielisyyteen suhtautumisesta elämäntapana.

3.3 Kaksikulttuurinen identiteetti

Identiteetti koostuu lukuisista eri osa-alueista, joita voivat olla esimerkiksi ikä, sukupuoli, sosiaaliluokka, tai esimerkiksi tässä opinnäytetyön luvussa tarkastelun alla olevat kieli ja kulttuuri (Lipponen & Talib 2008: 78). Sana kulttuuri voi viitata taiteen ja tieteen saralla saavutettuihin aikaansaannoksiin, tai sen voidaan ajatella tarkoittavan myös yleisemmin tapoja, asenteita ja normeja, jotka esiintyvät tietyssä paikassa, tietyssä aikana. Joskus kulttuuri-sanaa käytetään myös rinnakkaisena ilmaisuna käsitteelle elämäntapa. (Talib 2002: 36.) Bilingual Lab -kaksikielisyystyöpajan kohderyhmänä ovat kaksikulttuuristen perheiden vanhemmat. Kaksikulttuurinen perhe määritellään siten, että puolisoilla tulee olla eri synnyinmaat (Del Angel, Kinnunen n.d.). Tässä opinnäytetyössä sanalla kulttuuri viitataan eri maantieteellisillä alueilla esiintyviin, toisistaan mm. kielen ja tapojen kautta eroaviin kulttuureihin.

Kulttuurista ja identiteetistä käytetään erilaisia ja jokseenkin samankaltaisilta kuulostavia käsitteitä. Kulttuuri-identiteetti, etninen identiteetti ja kansallinen identiteetti tarkoittavat kaikki hieman eri asioita. (Lipponen & Talib 2008: 79.) Tietynlaisen kulttuuri-identiteetin omaksuneet ihmiset kokevat yhteenkuuluvuutta yhteisestä historiasta, kielestä, arvoista ja perinteistä johtuen. Etninen identiteetti viittaa samastumista etniseen ryhmään, ja kansallinen identiteetti taas valtioon. (Lipponen & Talib 2008: 79; Liebkind 1994: 22–23.) Myös käsite monikulttuurinen identiteetti on tavallinen yhteyksistä, joissa puhutaan eri kulttuurien vaikutuksesta siihen, millaiseksi yksilö itsensä kokee (Talib 2002: 48). Sekä

kaksikulttuurisessa identiteetissä että monikulttuurisessa identiteetissä on siis kyse useamman kuin yhden kulttuurin yhdistymisestä. Iranta (2011: 12–13) painottaa, että monikulttuurinen identiteetti on liian laaja ilmaisu kuvaamaan kahden kulttuurin lapsen identiteettiä, jossa lapsen vanhemmat ovat kotoisin juuri kahdesta eri synnyinmaasta ja kulttuurista. Opinnäytetyössä ja Bilingual Lab -työpajassa käytetään termiä kaksikulttuurinen identiteetti.

Bilingual Lab -työpajassa kannustetaan vanhempia vahvistamaan kaksikielisyyttä tukevassa kasvatuksessaan erityisesti sitä kieltä, joka edustaa vähemmistöä valtakulttuurin kieleen nähden. Esimerkiksi, kun lapsi kasvaa Suomessa, on hän useasti enemmän tekemisissä suomalaisen kulttuurin ja enemmistön käyttämän kielen (usein suomi) kanssa, ja tällöin voidaan ajatella, että suomalainen identiteetti muodostuu vahvemmaksi. Työpajassa halutaan korostaa sitä, että vähemmistökielen vahvistaminen luo mahdollisuuden kaksikulttuurisuuteen.

4 Bilingual Labin näkökulma kaksikielisyyttä tukevaan kasvatukseen

Bilingual Lab -työpaja tuottaa tietoa kaksikielisyyden mekanismeista. Toiminnon tarkoituksena on auttaa kaksikielisten perheiden vanhempia pohtimaan erityisesti sitä, miksi kaksikielisyyden onnistuminen olisi tärkeä asia oman perheen kohdalla, ja tekemään kaksikielisyyttä tukevan kasvatuksensa suunnitelman siltä pohjalta. Työpajassa kerrotaan aluksi yleisiä faktoja kaksikielisyydestä, kuten sen yleisyydestä maailmalla ja Suomessa, käydään läpi kaksikielisyyden määritelmiä ja sen vaikutuksia lapsen kehitykselle sekä annetaan vinkkejä, miten toteuttaa kaksikielisyyttä tukevaa kasvatusta omassa perheessä.

Lapsen ja vanhemman hyvä vuorovaikutus mahdollistaa kaksikielisyyden onnistumisen ja vahvistaa kaksikulttuurisen identiteetin kehittymistä (Arnberg 1989: 16–17). Bilingual Lab -työpajan tapa lähestyä kaksikielisyyttä tukevaa kasvatusta on ennen kaikkea käytännönläheinen ja kaksikielisyyteen ja -kulttuurisuuteen positiivisesti suhtautuva kokonaisuus, jonka tarkoitus on helpottaa kaksikielisten ja -kulttuuristen perheiden kaksikielistä kasvatustyötä. Työpajassa korostetaan erityisesti vanhempien roolia, mutta siinä annetaan myös erilaisia vinkkejä, miten kaksikielisyyttä voidaan vahvistaa myös kaksikielisyyttä tukevan kasvatuksen ulkoistettujen muotojen, kuten kielipäiväkotien tai koulun tai kunnan tarjoaman kielenopetuksen avulla.

Työpajassa tuodaan esiin, että kaksi- ja monikielisyys on maailmanlaajuisesti hyvin yleinen ilmiö, suurin osa maailman väestöstä, jopa yli 70 prosenttia, on kaksi- tai monikielisiä (Del Angel 2015: 5). Suomessa asuu yli 150:tä eri kieltä äidinkielenään puhuvaa henkilöä (Kielet n.d.). Kaksi- ja monikielisyys on monen perheen arkea, vaikka Suomessa useamman kuin yhtä äidinkielen puhuvien määrää ei voida kuitenkaan tietää, koska tilastoissa he näyttäytyvät yksikielisinä. Tämä johtuu siitä, että väestötietojärjestelmään voi rekisteröidä vain yhden äidinkielen. (Kun lapsi syntyy Suomessa 2017.)

Kaksikielisyydellä on monia määritelmiä. Voidaan ajatella, että kaksikielisyys toteutuu, mikäli kielen osaamisen taso on natiivi eli äidinkielen tasoinen, mutta toisaalta kaksikielisyys voidaan nähdä yksinkertaisesti kykynä tulla toimeen kahdella kielellä. Joskus taas kaksikielisyys määritellään sen mukaan, missä iässä tai missä järjestyksessä kielet on opittu. Esimerkiksi simultaanisessa kaksikielisyudessa molemmat kielet kehittyvät samanaikaisesti, kun taas suksessiivisessä kaksikielisyudessa kielet kehittyvät peräkkäin,

ensin opitaan yksi ja sitten vasta toinen kielistä. (Hassinen 2002: 20–21; Hassinen 2005: 16–17.)

Ilmiön monimuotoisuudesta johtuen kielitieteilijät eivät ole päässeet yksimielisyyteen siitä, mikä on todellista kaksikielisyyttä. Hassinen painottaa kaksikielisyyden muuttuvaa ja vuorovaikutukseen perustuvaa luonnetta sekä sitä, että kaksikielisyyden kehittymiselle on ominaista prosessinomaisuus. Hassisen mukaan on suorastaan mahdotonta saavuttaa tila, jossa jonkin kielen osaisi täydellisesti: se ei ole mahdollista edes yksikieliselle ihmiselle. (Hassinen 2002: 20–21). Bourgogne (2013: 15) ehdottaa, että jokaisen kaksikielisen perheen olisi hyvä määritellä itse oma kaksikielisyytensä. Tämä ajatus esitetään Bilingual Lab -työpajassa, koska kaksikielisyyden määrittely on haastavaa ja jokainen perhe on omanlaisensa.

4.1 Kaksikielisyyden vaikutuksia

Kaksikielisyydellä on useissa tutkimuksissa todettu olevan monia hyötyjä, joista osaa käsitellään Bilingual Lab -kaksikielisyydytyöpajassa (Bourgogne 2013: 24–25). Työpajassa painotetaan ennen kaikkea niitä puolia, joita kaksikielisyyden onnistuminen tuo lapsen kaksikulttuurisen ja -kielisen identiteetin kehittymisen suhteen.

Kaksikielisyyden vaikutusta lapsen kehitykseen on tutkittu jo 1900-luvun alusta alkaen. Aluksi tutkimukset korostivat kahden kielen samanaikaisen oppimisen tuovan riskejä lapsen kielelliseen kehitykseen, kun taas 1960-luvulta lähtien tutkimustulokset ovat olleet myönteisimpiä. Vanhemmissa tutkimuksissa kiinnostuksen kohteena ovat olleet kaksikielisyyden vaikutukset lapsen kehityksen eri osa-alueisiin, kuten älylliseen, kognitiiviseen, kielelliseen ja sosiaaliseen kehitykseen. (Hassinen 2002: 33–34.) Aiemmin negatiivisiksi todetut vaikutukset, kuten kielenkehityksen viivästymät tai kielten sekoittaminen, on nykyisin osoitettu vääriksi (Bourgogne 2013: 23). Nykytutkimuksen mukaan kaksikielisyydellä on todettu olevan paljon hyötyjä, kuten esimerkiksi metalingvistisen eli kielellisen tietoisuuden varhaisempi kehittyminen kaksikielisillä lapsilla tai kaksikielisyyden vaikutukset Alzheimerin taudin oireiden hidastajana (Bourgogne 2013: 24–25). Mitä taas tulee älylliseen, kognitiiviseen, kielelliseen ja sosiaaliseen kehitykseen yleisesti, voidaan todeta, että tulokset vaihtelevat riippuen tutkittavien henkilökohtaisista ominaisuuksista ja käytetyistä tutkimusmenetelmistä (Hassinen 2002: 33). Kaksikielisyyteen voi vaikuttaa

monet erityyppiset tekijät, joita ovat esimerkiksi sukupuoli, luokkatausta ja kielten typologiset ominaisuudet (Hassinen 2005: 19). Kaksikielisuuden syntyyn vaikuttavien tekijöitten monimuotoisuuden vuoksi työpajassa keskitytään vain osaan kaksikielisuuden tuomista vaikutuksista.

Bilingual Lab -työpajassa halutaan motivoida vanhempainvalmennukseen osallistuvia vanhempia, ja siksi luonnollisestikin siinä esitellään kaksikielisuuden erilaisia positiivisia puolia. Työpajassa keskustellaan yleisesti kaksikielisuuden vaikutuksista ja halutaan myös kumota vanhentuneita käsityksiä, kuten aiemmin mainittu kaksikielisuus kielenkehityksen riskitekijänä. Väärä ja vanhentunut tieto saattaa vielä tänäkin päivänä vaikuttaa negatiivisesti kaksikielisuuden onnistumiseen perheissä. (Hassinen 2002: 35.) Työpajassa annetun oikean ja ajankohtaisen informaation tarkoituksena on saada vanhemmat tuntemaan varmuutta kaksikielisessä kasvatustyössään, mikäli he kohtaavat ympäristössään asenteita, joissa kaksikielisuuden nähdään aiheuttavan riskejä lapsen kehitykselle.

Yksi kaksi- ja monikielisuuden liittyvistä haitallisista myyteistä on ajatus siitä, että monikielisuuden oppiminen olisi automaattista. Se, miten hyvin kaksi- tai monikielisyys toteutuu, on monen asian summa: kyse ei ole itsestäänselvyydestä jokaisen perheen kohdalla. (Bourgogne 2013: 21.) Bilingual Lab haluaa tuottaa realistista tietoa kaksikielisuudesta, jotta väärät odotukset lapsen kielen oppimisessa eivät tuottaisi epäonnistumisen tunteita vanhemmille, mikäli lapsen kaksi- tai monikielisyys ei saavuttaisikaan toivottua tasoa. Usein haastetta tuottaa vähemmistökielen omaksuminen toivotulla tavalla, jolloin asia koskettaa erityisesti maahan muuttanutta vanhempaa. Työpajassa korostetaan, että oman äidinkielen siirtämisessä jälkikasvulle ei ole yksinomaan kyse kielen oppimisen merkityksestä kommunikaation välineenä, vaan vanhempi voi oman äidinkielen välityksellä luoda onnistuneen tunnesiteen lapseensa sekä siirtää kulttuuriperimäänsä sukupolvelta toiselle (Del Angel 2015: 10).

4.2 Kielen kehitys kaksikielisessä kasvuympäristössä

Bilingual Lab -työpajassa ei käsitellä kovin syvällisesti lapsen kielenkehitykseen liittyviä yksityiskohtia, vaan keskitytään siihen, millaisin keinoin kaksi kieltä saisivat parhaimman mahdollisen kasvualustan kahden kulttuurin perheissä. Lapsilla kielen oppimisen nopeus vaihtelee ja siihen vaikuttavat yksilölliset tekijät, esimerkiksi 2-vuotiailla lapsilla sanojen

määrä saattaa vaihdella muutamasta satoihin (Ahonen & Lyytinen & Lyytinen & Nurmi & Pulkkinen & Ruoppila 2015: 43). Näin ollen kaksikielistenkään lasten varhaisesta kielenkehityksestä ei voi vetää yhteneviä johtopäätöksiä, eikä tarkoitus tässä työpajassa ole myöskään syventyä yksittäistapauksiin, vaan antaa erilaisia vinkkejä kaksikielisyyden vahvistamiseen, joista osallistujat voivat poimia niistä itselleen sopivimmat. Päämääränä on motivoida osallistujia kasvattamaan lapsistaan kaksikielisiä suunnitellusti, ja tästä syystä vanhempia kannustetaan aloittamaan kaksikielisyyttä tukevaan kasvatukseen orientoituminen jo raskausaikana tai mahdollisimman varhain. Yksi työpajassa esitetyistä ajatuksista on se, että jokaisen perheen olisi hyvä tiedostaa etukäteen ne tavat, joilla lapsi voi oppia kaksikieliseksi.

Eri perheissä ja erilaisissa tilanteissa kaksikielisyyteen voidaan päästä eri reittejä pitkin, yhtä ainoaa tapaa siis ei ole. Simultaanisessa kaksikielisyydessä lapsi oppii samanaikaisesti kaksi kieltä, usein yhden toiselta vanhemmaltaan ja toisen toiselta. Yksi kielistä saattaa olla myös vähemmistö- ja kotikieli ja toinen ympäristön kieli eli valtakieli. Olenaista on kielen oppimisen samanaikaisuus. Suksessiivisessä tavassa taas kielet opitaan peräkkäin, mutta myös näin voidaan saavuttaa kaksikielisyyttä. (Hassinen 2005: 16–17; Hassinen 2002: 20–21.)

Kun perheessä puhutaan kahta kieltä, ja ajatuksena on opettaa molemmat näistä lapselle, on oleellista hahmottaa myös kielten väliset valtasuhteet eli se, että kielet ovat hierarkkisessa suhteessa toisiinsa. Enemmistökieltä käyttää suurin osa ihmisistä, sillä alueella, jossa perhe asuu, ja usein enemmistökieli on maan virallinen kieli, joten enemmistökielellä on vahva asema. Vähemmistökieltä käyttää nimensä mukaisesti yhteiskunnalliseen kielivähemmistöön kuuluvat ihmiset, ja näin ollen vähemmistökieli on alisteisessa asemassa enemmistökieleeseen nähden. Kaksikielisyyttä tukevan kasvatuksen näkökulmasta vähemmistökielen oppiminen tarvitsee vahvistusta toteutuakseen. (Bourgogne 2013: 169–170.) Bilingual Lab -työpajassa pyritään siihen, että kielten välisen valtasuhteitten hahmottamisen kautta kaksikielisten ja -kulttuuristen lasten vanhemmat osaisivat keskittää resursseja kielten oppimiseen, ja ennen kaikkea vähemmistökielen vahvistamiseen. Tätä voimavarojen kokoamista käsitellään työpajan osassa, jossa puhutaan kieliympäristöistä, vanhempien kaksikielisyytavoitteista sekä kaksikielisyyteen oppimisen strategioista.

4.3 Kaksikielisyyttä tukeva kasvatus

Millä tavalla lapsi oppii kielen ja mitä vanhempien on hyvä tietää tästä oppimistapahtumasta? Kielen oppimisessa osa tutkijoista painottaa ympäristötekijöitä, kun taas osa lapsen synnynnäisiä ominaisuuksia. Useat asiantuntijat kuitenkin näkevät lapsen kielen kehityksessä näiden kahden tekijän yhteisvaikutusta. (Arnberg 1989:47.) Bilingual Lab -työpajassa ei niinkään syvennyttä tieteellisiin teorioihin vaan pohditaan yhdessä vetäjien ja osallistujien kanssa lapsen kaksikielisyyteen kasvattamista siten, että jokainen perhe suunnittelee sitä oman, yksilöllisen tilanteensa pohjalta.

Työpajassa käsitellään aluksi sitä, millaisia erilaisia kieliympäristöjä on olemassa ja annetaan esimerkkejä niistä. Puhutaan siitä, millaisissa kieliympäristöissä tilaisuuteen osallistujat elävät: mitä eri kieliä puoliset puhuvat, ja mitä kieliä taas perhettä ympäröivässä todellisuudessa puhutaan. Tämän jälkeen puhutaan kaksikielisyyden eri tasoista ja siitä, millaisia kaksikielisyystavoitteita vanhemmilla on lastensa suhteen. Kaksikielisyystavoitteista päästään siihen, millaisia kielen omaksumismenetelmiä eli kaksikielisyysstrategiaa on olemassa. Työpajan aikana eri osa-alueitten välissä käydään ryhmäkeskusteluja, jotka saadaan aikaan erilaisia kysymyksiä aiheeseen liittyviä kysymyksiä esittäen. Lopuksi työpajassa annetaan erilaisia vinkkejä vanhempien kasvatustyön tueksi.

4.3.1 Kieliympäristöt

Bilingual Lab -työpajassa käytetään ilmaisua kieliympäristö kuvailemaan sitä kielellistä todellisuutta, jossa perheet elävät. Familia ry:n vanhempainvalmennus on tarkoitettu kaksikulttuurisille vauvaa odottaville pareille, ja työpajassa esitellään esimerkkejä erilaisista kieliympäristöistä osallistujaryhmän sisällä (Duo vanhempainvalmennus 2019). Kielten määrä voi vaihdella suurestikin. Bilingual Labin Powerpoint-dioissa tuodaan esiin muutama tyypillinen esimerkki kieliympäristöistä, mutta pääasiassa ajatuksena on keskustella paikalla olevien pariskuntien omien tilanteiden kautta tästä aiheesta.

Bourgogne (2013: 64) tuo esiin kieliähtästyksen merkityksen, eli sen, miten paljon lapsi on kieltensä kanssa tekemisissä ajallisesti kunkin perheen arjessa. Bourgnognen (2013: 19) mukaan kieltä pitäisi kuulla ja sen kanssa tulisi olla vuorovaikutuksessa vähintään 30 prosenttia eli noin 25 tuntia viikon hereilläoloajasta. Bilingual Labissa mainitaan ajan merkitys yhtenä tekijänä kaksikielisyyteen oppimiseen liittyen, mutta esitetään myös

toinen näkökanta, jossa painotetaan kieliäitistuksen määrän ohella vanhemman ja lapsen vuorovaikutuksen laadun merkitystä. Huhtisen (2016) artikkelissa Kaksikielisyys on mahdollisuus, ei itsestäänselvyys haastateltiin Pietikäistä, joka kyseenalaistaa kieliäitistuksen liiallisen merkityksen ja peräänkuuluttaa erityisesti vanhemman ja lapsen lämpimän vuorovaikutuksen osuutta asiaan. Pietikäisen mukaan lapsen motivaatio kielen oppimiseen syntyy hänen tunteistaan. ”Haluumme käyttää kieltä, jolla meitä rakastetaan”, toteaa Pietikäinen. (Huhtinen 2016.)

4.3.2 Kaksikielisuuden tasot ja vanhempien tavoitteet

Kaksikielisyys sekä sen onnistumisen tasot ovat määriteltävissä monin eri tavoin, eikä ole olemassa tieteellistä yksimielisyyttä siitä, milloin kaksikielisyys on toteutunut täydellisesti (Hassinen 2002: 21). Bilingual Lab -työpajassa korostetaan, Bourgoinea (2013:15) lainaten, että tärkeintä olisi jokaisen perheen itse asettamisensa tavoitteiden toteutuminen lastensa kaksikielisuuden suhteen. Bilingual Lab -työpajojen vetäjät kertovat myös omista kokemuksistaan tarkoituksenaan esitellä mahdollisimman laajalti erilaisia tapoja edistää kaksikielisuuden tukemista perheissä.

Arnbergin (1989: 98) mukaan kaksikielisyudessa olisi saavutettavissa seuraavat tasot: passiivinen, aktiivinen ja absoluuttinen. Passiivisessa tasossa lapsi ymmärtää vähemmistökieltä, mutta ei itse tuota puhetta. Kun kaksikielisuuden taso on aktiivinen lapsi sekä ymmärtää että puhuu vähemmistökieltä sujuvasti. Absoluuttinen kielen osaaminen taas tarkoittaa sitä, että lapsen molemmat kielet ovat samantasoisia, tai osaaminen on lähes samalla tasolla. Kaksikielisyys ei todellakaan tarkoita kaikissa tapauksissa absoluuttista kaksikielisyyttä, vaan taso voi vaihdella suurestikin. (Arnberg 1989: 98.) Ajatuksena Bilingual Lab -työpajassa on se, että vanhemmat tiedostaisivat nämä eri tasot, ja pohtisivat siltä pohjalta omia realistisia tavoitteitaan lastensa kaksikielisuuden saavuttamiseksi. Arnbergin (1989: 99 –101) mukaan passiivinen kaksikielisyys ei tarkoita epäonnistumista, vaan se voi olla myös vaihe, jonka jälkeen vähemmistökieli saattaa aktivoitua. Passiivinen kaksikielisyys voi näin luoda perustan vähemmistökielen osaamiselle. Aktiivisen kaksikielisuuden etuja on kuitenkin se, että lapsi oppii vähemmistökielen äänteiden käyttöä, ja täten kielen puhuminen on sujuvampaa ja äidinkieltä kuulostavaa. Absoluuttinen osaaminen voi olla hyödyksi silloin, jos perhe esimerkiksi muuttaa asumaan vähemmistökielen maahan ja kielitaidolle tulee entistä aktiivisempaa käyttöä. (Arnberg 1989: 99–101.)

4.3.3 Kaksikielisyysstrategiat

Kaksikielisyysstrategiassa on kysymys siitä, mitä kieliä perheessä puhutaan missäkin yhteyksissä tavoitteellisesti, jotta lapsen kaksikielisyys vahvistuisi ja toteutuisi. Ei ole olemassa jotain tiettyä kaavaa, jolla yleisluontoisesti voitaisiin taata kaksikielisyyden onnistuminen, vaan lähinnä erilaisia menetelmiä ja lähestymistapoja. (Bourgogne 2013: 33.) Tässä opinnäytetyössä käytetään ilmaisua strategia, mutta on olemassa muitakin tapoja ilmaista samaa asiaa. Arnberg (1989: 85) puhuu perheiden sisäisistä oppimismenetelmistä, kirjassaan Tavoitteena kaksikielisyys. Bourgogne (2013: 13) sanoo käyttävänsä mieluiten ilmaisua approach eli lähestymistapa, kaksikielisille perheille opaskirjaksi tarkoitettussa *Be Bilingual – Practical Ideas for Multilingual Families*. Simultaanisesta kaksikielisyudesta tutkimuksen sekä oppaan tehnyt Hassinen, (2002: 37–39; 2005: 44–44.) puolestaan on valinnut kaksikielisyysstrategiaa kuvaamaan ilmaisun kaksikielisyuden omaksumismenetelmä.

Bilingual Lab -työpajassa keskustellaan ryhmässä siitä, millaisia tavoitteita vanhemmilla on lastensa kaksikielisyuden tason suhteen. Vanhempia kannustetaan pohtimaan asiaa monesta eri näkökulmasta: mikä kielistä on tärkein ”säilyttää elossa”? Mitä kieliä vanhemman on helpointa käyttää? Miten realistista on saada tarpeeksi aikaa järjestettyä kielen kanssa käydylle vuorovaikutukselle? Paljonko resursseja, kuten aikaa, vaivaa ja rahaa on käytettävissä kaksikielisyttä tukevalle kasvatukselle? Kaikilla näillä tekijöillä on vaikutusta siihen, mikä kaksikielisyysstrategia saattaisi tuntua parhaimmalta.

Bilingual Lab -työpajassa esitellään kolme tavallisinta tämän opinnäytetyön lähdekirjallisuudessa esiintyvistä kaksikielisyysstrategioista: OPOL (One Parent - One Language), Vähemmistökieli kotona ja Sekastrategia. Nämä kolme löytyvät eri vuosikymmeniltä peräsin olevista lähdemateriaaleista, Arnbergilta 1980-luvulta, Hassiselta 2000-luvun alusta ja puolesta välistä, sekä Bourgognelta 2010-luvun puolelta. (Arnberg 1989: 85–95; Bourgogne 2013: 33–45; Hassinen 2002: 37 – 39; Hassinen 2005: 40–44.)

4.3.3.1 OPOL: *One Parent – one Language*

OPOL tulee sanoista One Parent - One Language, eli suomeksi yksi kieli yksi henkilö. Ajatuksena on se, että vanhemmat, joilla on eri äidinkielet, puhuvat lapselleen kukin omaa kieltään. OPOL-menetelmää on pidetty pitkään parhaana ja suositeltavinpana

kaksikielisyysstrategiana, ensimmäisiä mainintoja ko. menetelmästä on jo 1900-luvun alusta. Vanhempien tulee käyttää OPOL:ia johdonmukaisesti, jolloin lapsi oppii yhdistämään tietyn kielen tiettyyn henkilöön. Tämän strategian etuna on se, että lapsi oppii erottamaan kielet toisistaan, eivätkä kielet sekoitu toisiinsa niin helposti. Hyötynä on myös se, että molemmat vanhemmat voivat käyttää lapsensa kanssa omaa äidinkieltään, joka usein on myös paras kieli tunteiden ilmaisuun eli ns. tunnekieli. (Bourgogne 2013: 35–39; Hassinen 2002: 37–38, Hassinen 2005: 41–43.)

Bilingual Lab -työpajassa OPOL esitellään ensimmäisenä, koska se on tunnetuin kaksikielisyysstrategioista. Työpajassa kerrotaan tämän menetelmän hyvistä ja huonoista puolista. OPOL:n heikkoutena voidaan nähdä se, että vanhemman voi olla vaikea käyttää omaa äidinkieltään johdonmukaisesti lapsensa kanssa. Haaste voi syntyä siitä, että kieliolosuhteet vaihtelevat, välillä ollaan tilanteissa, joissa kaikki ympärillä olevat käyttävät enemmistökieltä, ja toinen vanhemmista puhuu yksinään vähemmistökieltä. Kun vähemmistökieli on jatkuvasti altavastajaan asemassa voi olla haasteellista panostaa kommunikaatioon. Silloinkin, kun vanhempi pitäytyy vähemmistökielessä, voi kielelle altistumisen määrä jäädä niin pieneksi, että kaksikielisyys jää väistämättä passiiviselle tasolle. (Arnberg 1989: 87 – 90; Bourgogne 2013: 35–39; Hassinen 2002: 37–38, Hassinen 2005: 41–43.)

Honkasen (2017) artikkelissa Pietikäinen kritisoi OPOL:ia. Pietikäisen mukaan lapsen elämä on nähtävä kokonaisuutena, kun pyritään kaksikielisyys onnistumiseen. Pietikäinen painottaa, että on hahmotettava vähemmistökielen ja enemmistökielen välinen asetelma eli ymmärrettävä, että missä määrin enemmistökieli dominoi vähemmistökieltä. Sama kaksikielisyysstrategia ei tällöin sovi kaikille, eikä voida olettaa, että jokin tietty metodi kaksikielisyys saavuttamiseksi olisi yleistettävissä” ainoaksi oikeaksi”, kuten OPOL:in kanssa on monissa yhteyksissä tehty. (Honkanen 2017.)

4.3.3.2 Vähemmistökieli kotona

OPOLIN vaihtoehdoksi esitetään usein vähemmistökieli kotona -menetelmää. Tämän strategian ideana on vähemmistökielen vahvistaminen siten, että perheen yhteisenä kotikielenä käytetään vähemmistökieltä. Luonnollisesti tässä tapauksessa myös enemmistökieltä äidinkielenään puhuvan vanhemman tulee osata vähemmistökieltä. (Bourgogne 2013; 41.) Bourgogne (2013: 41) kertoo alun perin noudattaneensa tiukasti OPOL:ia,

mutta suosittelee kirjassaan Vähemmistökieli kotona -menetelmää, koska hän huomasi omasta kokemuksestaan, että tällä tavalla saadaan huomattavasti lisää kielialtistusta vähemmistökielille, ja kaksikielisyyttä voidaan vahvistaa näin ollen melko yksinkertaisella tavalla.

4.3.3.3 Sekastrategia

Kolmantena vaihtoehtona Bilingual Lab -työpajassa esitellään ns. Sekastrategia. Tässä menetelmässä on kyse siitä, että kieli vaihdetaan tilanteen mukaan. Esimerkiksi tietyinä päivinä tai tietyssä tilanteessa perhe käyttää tiettyä kieltä. Sekastrategia saattaa osoittautua epäjohdonmukaiseksi, eikä tuota välttämättä hyvää vähemmistökielen tasoa. Sekastrategia on kuitenkin joissakin, erityisesti monikielisissä yhteisöissä, varsin tavallinen. Näissä yhteisöissä, joita on mm. Afrikassa ja Aasiassa, on myös tavallista sekoittaa kieliä keskenään, koska se on yhteisössä yleinen tapa, jolla tulee ymmärretyksi. (Bourgogne 2013: 44–45.) Sekastrategiaa ei esitetä Bilingual Lab -työpajassa optimaalisimpana kaksikielisyysstrategiana, mutta siitä on hyvä puhua, koska sen käyttöön saattaa törmätä useinkin monikielisissä yhteisöissä.

5 Opinnäytetyön ja Bilingual Lab -kaksikielisyystyöpajan toteuttaminen

5.1 Tavoite ja tarkoitus

Opinnäytetyöni tavoitteena oli tuottaa työpajamateriaali Familia ry:n vanhempainvalmennuksen Bilingual Lab -kaksikielisyystyöpajaan. Työpajakokonaisuus sisältää itse Bilingual Labin kahden kulttuurin perheiden vauvaa odottaville pareille tarkoitetun työpajatoiminnon sisällön, sekä työpajan vetäjälle tarkoitetun Tietoa työpajan vetäjälle -osuuden, jonka idea on helpottaa työpajan ohjaamista. Opinnäytetyöni tuotoksen eli Bilingual Lab -kaksikielisyystyöpajan päätavoitteena on edistää kaksikielisyyden toteutumista kahden kulttuurin perheissä. Työpajassa tarkoituksena on antaa tietoa kaksikielisyydestä monipuolisesti. Tietoa työpajan vetäjälle -osuuden on tarkoitus myös osallistaa vapaaehtoisuutta tekeviä kokemusasiantuntijoita Bilingual Lab -työpajan vetäjiksi.

Tein opinnäytetyöni työelämäkumppaninani Familia ry. Järjestön toiveissa on tehdä opinnäytetöitä ja muita tutkimuksia yhteistyössä eri korkeakoulujen kanssa. Ajatus tähän opinnäytetyöhön syntyi tarpeesta edistää kahden kulttuurin perheiden kaksikielisyyden tukemista. Kahden kulttuurin lapset näyttäytyvät tilastoissa suomalaisina, eikä heidän erityistarpeitaan huomioida yhteiskunnan palveluissa. Lisäksi kaksikulttuuristen perheiden osuus yhteiskunnassa kasvaa koko ajan, mutta tietoa kaksikielisyydestä on varsin vähän tarjolla. (Del Angel 2019; Del Angel 2015: 6.) Kuntien järjestämä oman äidinkielen opetus ei yksinään anna riittävää apua kahden kulttuurin perheiden kaksikielisyyden tukemiseen, esimerkiksi sen takia, että toiminnon järjestäminen riippuu mm. osallistujavolyymeistä, ja toteutuu siten eri tavoin eri alueilla. Pääkaupunkiseudulla on suurempi mahdollisuus saada oman äidinkielen opetusta, johtuen maahanmuuttajien suuremmasta edustuksesta Helsingissä ja lähikunnissa. Kunnan järjestämä oman äidinkielen opetus alkaa kuitenkin vasta silloin, kun oppivelvollisuus alkaa. (Del Angel 2015: 5 – 6.) Familia ry on kehittänyt oman kaksikielistä kasvatusta tukevan toimintonsa kahden kulttuurien vauvaa odottaville vanhemmille, koska tieto aiheesta on tarpeellista mahdollisimman varhain. Bilingual Lab -työpaja on ainoa laatuaan antamaan tietoa kaksikielisyydestä aikaisessa vaiheessa, ja se on pysyvä toiminto Familia ry:n kahden kulttuurin perheille suunnatussa Duo-toiminnassa. (Duo Vanhempainvalmennus 2019.)

5.2 Prosessinkuvaus

Aiheen valinta tapahtui luontevasti, koska kaksikielisyys on minulle tuttua, sekä henkilökohtaisen elämäni puolelta että opinnoistani. Myös työni suunnitteluun ja ideointiin vaikutti se, että aihe on vahvasti läsnä omassa arjessani kaksikielisen perheen vanhempana, sekä se, että sosionomiopintojeni kolmannen työharjoitteluni suoritin Familia ry:ssä, jossa niin ikään perehdyin kaksikielisyyteen ja kaksikulttuurisuuteen. Esitin ajatukseni opinnäytetyön tekemisestä kaksikielisyyttä tukevaan kasvatukseen liittyen ja ehdotin työelämäkumppanuutta Familia ry:lle. Järjestöstä näytettiin vihreää valoa idealleni, ja päätimme, että voisin toteuttaa opinnäytetyönäni kokonaisuuden, joka kattaisi Bilingual Lab -kaksikielisyystyöpajan kokonaan uudistetun materiaalin, johon lisättäisiin Tietoa työpajan vetäjälle -osuus. Bilingual Lab -työpajaa ohjaavat Familia ry:n työntekijät, joskus yhdessä kaksikielisen kasvatuksen kokemusasiantuntijan kanssa. Olin ollut jo pitämässä Bilingual Lab -kaksikielisyystyöpajaa työharjoitteluajanani, joten myös oma ohjauskokemukseni antoi suuntaa opinnäytetyöni suunnittelulle.

Opinnäytetyöni on toteutettu monimuotoisesti: siinä on teoriaosuus, jonka pohjalta on tehty Bilingual Lab -kaksikielisyystyöpajamateriaali. Lähdin työstämään opinnäytetyötäni perehtymällä kaksikielisyyteen ja kahden kulttuurin perheisiin liittyvään kirjallisuuteen. Aineistoa hankkiessa pohdin, minkä näkökannan haluan tuoda Bilingual Lab -kaksikielisyystyöpajaan. Valitsin työpajan näkökulmaksi lapsen kaksikielisen -ja kulttuurisen identiteetin vahvistamisen. Pyrin rajaamaan aihetta siten, että vain oleellisin, työpajan kohderyhmää eli Suomessa asuvia kahden kulttuurin perheitä, koskeva tieto jäisi jäljelle. Valitsin ensisijaisesti suomalaistaustaisten tai Suomessa asuvien tutkijoiden tekemiä kaksikielisyysoppaita, kaksikielisyystutkimuksia ja muuta aihetta käsittelevää kirjallista aineistoa. Pidin mielessä myös työpajaan osallistuvien vanhempien kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden: aiheen käsittelyn tulisi olla monipuolista ja osallistujien erilaiset lähtökohdat huomioivaa. Kiinnitin huomiota teoretietoa kootessani myös siihen, että näkökulma kaksikielisyyteen olisi ajankohtainen, käytännönläheinen ja perheen näkökulmaa huomioiva. Olen saanut tietoa aiheesta myös seuraamalla sosiaalista mediaa sekä perinteisiä tiedotusvälineitä.

Kun olin saanut teoriaosuuden valmiiksi aloin muotoilla sen pohjalta Bilingual Lab -kaksikielisyystyöpajaa sekä siihen sisältyvää Tietoa työpajan vetäjälle -osuutta. Aiempi Bilingual Lab -työpajan materiaali oli minulle tuttu, koska olin ollut ohjaamassa työpajaa. Päätin tehdä materiaalin kokonaan uusiksi, koska halusin, että työpaja, aihejärjestys ja

teoriapohja olisi yksi yhteen opinnäytetyöni kanssa. Aiemmassa Bilingual Lab -työpajamateriaalissa oli käytetty taustateoksena Bourgognen (2013) kaksikielisyysopasta *Be Bilingual – Practical Ideas for Multicultural Families*. Päätin käyttää itsekin samaa teosta, koska se sisältää ajankohtaista ja käytännönläheistä tietoa kaksikielisyyskasvatuksesta.

Kokosin Bilingual Lab -kaksikielisyystyöpajan materiaalin PowerPoint-esitykseksi, joka on kirjoitettu englanniksi. Tietoa työpajan vetäjälle -osuuden sisällytin samaan PowerPoint-kokonaisuuteen siten, että englanninkielistä PowerPoint-diaa seuraa suomenkieliset ohjeet. Tietoa työpajan vetäjälle -osuuden tarkoitus on avata työpajan teoriatietoon perustuvaa osuutta. En lisännyt muita ohjeita työpajan vetäjälle, koska PowerPoint-esityksen ohjaaminen toteutetaan työparityöskentelyinä, jossa kokeneemmalla työpajan vetäjällä on aktiivisempi rooli. Vapaaehtoisen kokemusasiantuntijan osallistuessa työpajan vetoon on tärkeintä ymmärtää työpajan sisältö teoriaosuuksineen, ja tuoda esiin omia kokemuksia kaksikielisydestä. Tietoa työpajan vetäjälle -osuuden tarkoitus on siis olla mahdollisimman tiivis, jos siksikin, että sitä voi myös käyttää muistiinpanoina työpajaa ohjatessa.

Bilingual Lab -työpajamateriaalin teemat esitellään samassa järjestyksessä kuin opinnäytetyössä. Opinnäytetyön toisessa luvussa, *Kaksikulttuurisuus Suomessa*, kuvaillaan työn taustoja, jossa on kerrottu työelämäkumppani *Familia ry*: toiminnasta kahden kulttuurin perheiden parissa. Järjestön tavoitteissa on edistää kaksikielisyyttä, koska sillä voi olla monia hyötyjä sekä kahden kulttuurin perheiden yhteisössä että kaksikulttuurisen lapsen elämässä laajemmin. *Familian* työstä kertominen kaksikulttuurisuuden ja kielellisten oikeuksien edistäjänä on oleellista opinnäytetyön taustojen hahmottamisen kannalta. Teoriaosuuden aloittavassa kolmannessa luvussa, *Kaksikielisyys merkitys kaksikulttuuriselle lapselle*, avataan ensin identiteetin käsitettä yleisesti, jonka jälkeen käsitellään vielä erikseen kaksikielistä sekä kaksikulttuurista identiteettiä. Identiteetin pohdinta on otettu työpajan näkökulmaksi, koska kaksikielisyydellä on iso rooli lapsen kaksikielistä -ja kulttuurista identiteettiä ajatellen. Viimeisessä eli neljännessä teorialuvussa, *Bilingual Labin näkökulma kaksikielisyys*, käsitellään kaksikielisyys toteuttamista käytännössä. Tämän luvun yhteydessä on tarkoitus keskustella osallistujien kaksikielisen kasvatuksen tavoitteista, ja tuoda esiin käytännön seikkoja kaksikielisyysliittymien sekä osallistujien että työpajan ohjaajien puolelta.

5.3 Bilingual Lab -työpajan arviointi

Opinnäytetyöni teoriaosuudesta työstetty työpajakokonaisuus koostuu kahdesta osaluueesta. Ensin käsitellään sitä, mikä merkitys kaksikulttuurisuudella on kahden kulttuurin lapselle. Puhutaan vanhemman ja lapsen läheisen vuorovaikutuksen merkityksestä kaksikielisuuden synnyssä, ja pohditaan kaksikulttuurista ja kaksikielistä identiteettiä. Päätin tuoda esiin nämä edellä mainitut asiat heti työpajan alussa, jotta ne jäisivät mieleen, kun myöhemmin käydään läpi kaksikielisyyttä tukevan kasvatusta erilaisista käytännön näkökulmista. Ajatuksenani oli se, että vanhemmat miettivät kaksikielisuuden merkitystä juuri oman perheensä kohdalla, ja että nämä pohdinnat seurasivat mukana, kun liikutaan aihepiireistä toisiin. Alkuosuuden jälkeen työpajassa käydään läpi yleisiä faktoja kaksikielisydestä Suomessa ja maailmalla, sekä määritellään kaksikielisyys. Työpajassa käytetään eri teoriaosuuksien välissä ryhmätehtäviä, joiden ideana on saada aikaan keskustelua. Kaksikielisyyttä käsitteleviä erilaisia tutkimustuloksia ei käydä kovin syvällisesti läpi, tosin tärkeäksi on koettu kumota vanhentuneita käsityksiä kaksikielisuuden haitoista, koska näillä vääriksi osoittautuneilla ajatuksilla saattaa tänäkin päivänä olla negatiivinen vaikutus kaksikielisuuden onnistumisen suhteen.

Ensimmäisen jakson jälkeen pureudutaan varsinaiseen kaksikielisen kasvatuksen toteuttamiseen, jolloin ensimmäisenä tuodaan esiin ajatus kaksikielisen kasvatuksen suunnittelemisen tärkeydestä. Kieliympäristöjen hahmottaminen on oleellista, jotta kaksikielisyyskasvatusta voitaisiin alkaa toteuttaa. Työpajaan osallistuvat parit esittelevät itsensä toiminnon alussa, ja jo silloin aloitetaan hahmottamaan kieliympäristöjen merkitystä. Tässä yhteydessä avataan vähemmistökielen ja enemmistökielen käsitteet. Työpaja jatkuu kaksikielisuuden tasojen määrittelemisellä, jonka kautta päästään pohtimaan vanhempien henkilökohtaisia tavoitteita lapsensa kaksikielisen kasvatuksen suhteen. Tässä vaiheessa työpajaa päästään kielistrategioihin, jotka ovat erilaisia menetelmävaihtoehtoja, joiden avulla kaksikielistä kasvatusta voidaan toteuttaa. Lopussa esitellään erilaisia käytännön vinkkejä, jotka auttavat vähemmistökielen vahvistamisessa. Työpaja päättyy siihen, että kaksikielisen kasvatuksen tavoitteellisuuden merkitys tuodaan vielä kerran esiin, ja myös painotetaan sitä, että kaksikielisuuden tulisi olla miellyttävä asia, eikä stressin aihe.

Bilingual Labin kokonaisuuteen kuuluu myös Tietoa työpajan vetäjälle -osuus, jonka avulla kaksikielisuuden kokemusasiantuntijoina toimivat vapaaehtoistyöntekijät voivat orientoitua työpajan ohjaamiseen. Tietoa työpajan vetäjälle -osuuden tarkoituksena on

myös madaltaa vapaaehtoisten kynnystä lähteä vetämään työpajaa. Käytännössä katsoen vapaaehtoisvetäjä voi lukea materiaalin läpi melko nopeasti ja saada hyvän käsityksen siitä, mistä tiedot työpajan pohjalle on saatu. Bilingual Lab perustuu tutkittuun tietoon, ja teoriaosuutta on avattu Tietoa työpajan vetäjälle -osuudessa. Työpajan pitämisessä korostuu ennen kaikkea työpajan vetäjien ja osallistujien välinen vuorovaikutus, ja ohjaajien oma kokemusasiatuntijuus, mutta on tärkeää, että ohjaajat pystyvät tarvittaessa perustelamaan työpajassa esitettyjä väittämiä. Ohjaajan varmuus työpajan vetämiseen kasvaa, kun hänellä on käsitys työpajan teoriapohjasta.

5.3.1 Oma arviointi

Omissa motiiveissani oli tehdä jotain mahdollisimman konkreettista kahden kulttuurin perheiden kaksikielisyyden edistämiseksi: Bilingual Lab -työpaja on tarkoitettu edesauttamaan kaksikielisyydestä saattamista perille suoraan ja oikea-aikaisesti kohderyhmän edustajille. Haastavaa tuotokseni suunnitteluvaiheessa oli päättää, miten aihetta rajaisin. Bilingual Lab -työpajaan liittyy paljon asiaa, mahdollisesti jopa hieman liikaa. Aiemmassa työpajakokonaisuudessa, jonka tämä tekemäni siis korvaa, oli sisällöllisesti vielä enemmän asiaa. Olen karsinut pois melkoisesti, yrittäen pitää vain oleellisemman, ja tässä mielessä olen kokenut materiaalin kokoamisen melko vaikeana. Työpaja järjestetään vain kerran kunkin vanhempainvalmennuksen yhteydessä, joten siksi mahdollisimman laajan tietopaketin antaminen kaksikielisyydestä on tarpeen. Aihetta ei voi rajata liikaa senkään takia, että osallistujat eli kahden kulttuurin parit ovat tähänastisissa vanhempainvalmennuksissa olleet keskenään hyvin heterogeeninen joukko. Tämän vuoksi on tuotava esiin kaksikielisyyteen liittyviä asioita laajalti ja moninaisuus huomioiden. Mikäli työpajan voisi jakaa osiin, tästä materiaalista saisi useammankin työpajakokonaisuuden. Näillä näkymin vanhempainvalmennuksen konsepti jatkuu samanlaisena kuin ennenkin, joten työpaja on suunniteltu silmällä pitäen nykyistä tilannetta.

Mietin myös, missä järjestyksessä työpajan asiat esitellään. Bilingual Labin on tarkoitus olla selkeä ja käytännönläheinen, mutta samalla mahdollisimman monipuolinen, ja sellainen, että kaksikielisyyden onnistumisen syvälinenkin merkitys nousee esiin. Tästä syystä työpaja alkaa identiteettiin liittyvien asioiden pohtimisella, ja vasta sen jälkeen mennään konkreettisempiin, varsinaista käytännön kaksikielisyyskasvatusta käsitteleviin, teemoihin. Ajatuksenani oli heti alussa herättää osallistujissa ajatus kaksikielisyyden kokonaisvaltaisemmasta merkityksestä, johon voi myöhemmin suhteuttaa muita työpajassa esiteltyjä asioita. On vaikea sanoa, olisiko joku toinen järjestys parempi.

Pohdin pitkään tapaa, jolla tuoda esiin kaksikielisyyden tärkein merkitys perheelle ja ennen kaikkea lapselle. Olen usein kuullut monen pitävän kaksikielisyyttä etuna tulevaisuuden työelämää ajatellen tai korostavan kielitaidon merkitystä eräänlaisena sivistyksen mittarina. Menetykseen opinnoissa ja työelämässä saattaa vaikuttaa joka tapauksessa enemmän muut syyt kuin kielitaito, esimerkiksi sosiaalinen tausta. Älylliseen, kielelliseen, kognitiiviseen tai sosiaaliseen kehitykseen liittyvien etujen korostaminen on kyseenlaista, koska näihin vaikuttavat paljon myös lapsen yksilölliset ominaisuudet. (Hassinen 2002: 33.) Nostin Bilingual Lab -työpajassa kaksikielisyyden vaikutukset lapsen identiteettiin oleellisimmaksi asiaksi, koska lapsen omat juuret saattavat alkaa jossain vaiheessa elämää kiinnostaa, ja vähemmistökulttuuriin tulee todennäköisesti olemaan vaikea päästä kiinni, mikäli kielen osaaminen puuttuu. Voi myös hyvin olla, että tulevaisuudessa Suomessa kasvanut kahden kulttuurin perheen lapsi kokee olevansa ensisijaisesti suomalainen, eikä toisen vanhemman kulttuuri näyttele suurtakaan roolia hänen elämässään. Kyse on kuitenkin mahdollisuuden antamisesta.

Mikäli tähän opinnäytetyöhön olisi ollut käytettävissä enemmän aikaa, olisi aineistosta voitu työstää Familia ry:lle kaksikielisyysoapas, joka voisi olla suunnattu työpajan osallistujien lisäksi myös muille kaksikielisyydenkasvatuksesta kiinnostuneille. Tämä olisi kuitenkin ollut laajempi projekti, ja siten vaikkapa toisen opinnäytetyön aihe.

Työpajamateriaali on laaja, joten siitä saattaisi saada useampia työpajakertoja kattavan kokonaisuuden. Osallistujien kannalta erilliset kaksikielisyyden osa-alueita käsittelevät työpajat voisivat olla helpommin ymmärrettäviä. Identiteetti-työpajassa voitaisiin keskittyä vahvemmin identiteettityöskentelyyn pitäen sisällään toiminnallisia menetelmiä ja kaksikielisyydenkasvatustyöpaja voisi pitää sisällään keskustelua osallistujaryhmässä.

5.3.2 Työelämäkumppani Familia ry: arviointi

”Työpajamateriaalin kokoaminen on onnistunut sille asetettujen kriteereiden ja toiveiden mukaisesti. Erittäin laajasta ja monipuolisesta aineistosta on koottu mielenkiintoa herättävä, helposti ymmärrettävä ja sisäistettävä tietopaketti, joka on mahdollista esittää rajoitetussa ajassa taustoiltaan ja lähtökohdiltaan moninaiselle kohderyhmälle.

Työpajamateriaali vastaa yhdistyksen tarpeisiin erinomaisesti, sillä se mahdollistaa yhdistyksen kohderyhmälle merkittävän ja tärkeän tiedon levittämisen ja juurruttamisen en-

tistä laajempaan käyttöön. Materiaalin avulla työpajaa voi järjestää eri paikkakunnilla ympäri Suomea ja sen järjestäminen on mahdollista myös vapaaehtoisten tai muiden ohjaajien voimin. Näin ollen työpajamateriaali säästää yhdistyksen niukkoja resursseja ja palvelee entistä suurempaa asiakaskuntaa. Se myös vähentää yhdistyksen toiminnan jatkuvuuteen kohdistuvia riskejä, sillä sen vuoksi tieto ei ole sidoksissa vain yhden työntekijän asiantuntemukseen ja osaamiseen.

Selkeä ja käytännönläheinen materiaali on helposti sekä työpajan ohjaajan käytettävissä että kohderyhmän sisäistettävissä. Vaikka tiedon määrä on ollut lähtökohtaisesti suuri, työpajamateriaaliin on onnistuneesti rajattu kohderyhmän kannalta merkittävin tieto ja vinkit, jotka ovat suoraan sovellettavissa kahden kulttuurin perheiden arkeen. Tiedon määrä on riittävä, tietoa ei ole liikaa, mutta mitään oleellista ei kuitenkaan jää puuttumaan. Työpajan rakenne ja asioiden esittämisjärjestys on looginen ja tukee aihepiirin omaksumista ja sisäistämistä sekä ohjaa tarvittaessa tutustumaan monikielisyyden eri osa-alueisiin syvemmin. Ohjaajalle työpajamateriaali tarjoaa tiiviin tietopaketin kaksi- ja monikielisyyden tukemisesta ja lisää ohjaajan osaamista ja itsevarmuutta työpajan ohjaamiseen. Materiaali mahdollistaa kahden kulttuurin perheiden vanhempien tukemisen kaksi- ja monikielisten lasten kasvattamisessa entistä paremmin.”

Tanja Del Angel, Vertaistoiminnan suunnittelija, Familia ry

6 Pohdinta

Kaksikielisyys -ja kulttuurisuus ovat osa omaa ja läheisten elämää, ja olen usein pohtinut kielen merkitystä identiteetin rakentumisen suhteen: mitä seuraa, jos yksilön kulttuuristaan olennaisesti liittyvän kielen osaaminen jää heikoksi tai sitä ei ole? Jääkö ihmisen identiteetistä silloin puuttumaan palanen? Näistä kysymyksistä käsin lähdin työstämään Bilingual Lab -kaksikielisyystyöpajan sisältöä, jossa lapsen kaksikielisen ja -kulttuurisen identiteetin pohdinnan merkitys nousi tärkeään osaan.

Työelämäkumppanini Familia ry:n toiveissa oli kaksikielisyystyöpajamateriaali, joka ensisijaisesti tarjoaa sellaisia käytännönläheisiä vinkkejä vanhemmille, jotka eivät tekisi kaksi- tai monikielisuuden tukemisesta liian vaikeaa. Bilingual Lab -työpaja, osana Familia ry:n kahden kulttuurin perheille tarkoitettua vanhempainvalmennusta, oli jo olemassa oleva toiminto, mutta sen sisältö kaipasi uudistusta ja näkökulman kirkastamista. Olin sopinut työelämäkumppanini kanssa, että työpajalla tulee olla kaksikielisyyttä pragmaattisesti lähestyvä näkökulma, jonka takia koinkin haastavaksi sisällyttää niinkin käsitteellisen asian kuin identiteetin sisällyttämistä tähän kokonaisuuteen. Identiteetin käsitteen avaaminen on näkömykseni mukaan kuitenkin oleellista, ellei välttämätöntä, jos halutaan pohtia kaksikielisuuden onnistumisen kokonaisvaltaista merkitystä lapsen elämässä. Kaksikulttuuriselle ihmiselle kieli ei ole pelkästään kommunikaation väline, vaan osa sitä, millaiseksi hän itsensä tuntee. Kahden kulttuurin lapsen kohdalla molempien kielten osaaminen antaa mahdollisuuden kaksikulttuurisen identiteetin kehittymiseen (Arnberg 1989: 16–17).

Opinnäytetyöprosessi oli vaativa aineiston hankkimisen näkökulmasta. Ensinnäkään ei ollut aivan yksinkertaista löytää sellaista tietoa, jota voisin soveltaa Bilingual Lab -työpajan kohderyhmän eli Suomessa asuvien kahden kulttuurin perheiden tilanteisiin, koska suomenkielistä ja suomalaiseen todellisuuteen istuvaa kirjallisuutta aiheesta on varsin vähän saatavilla. Toiseksi, halusin valita taustakirjallisuudeksi teoksia, artikkeleita ja tutkimuksia, joissa kaksikielisydestä kerrotaan arkilähtöisesti ja käytännönläheisesti. Hieinan ongelmallista tässä oli, että suurin osa edellä mainittua näkökulmaa huomioon otavasta kirjallisuudesta on kaksikielisyysoppaita, jotka ovat ensinnäkin hyvin samankaltaisia toistensa kanssa, ja toisaalta niiden sisältöä dominoi ei-tieteellisen tekstin osuus, esimerkiksi kaksikielisten perheiden vanhempien kertomukset heidän kaksikielisyttä tukevasta kasvatuksestaan ja kaksikielisestä arjestaan. Kolmanneksi aineistoa rajasi myös

lähdekirjallisuuden ajankohtaisuuden tärkeys. Vielä muutama vuosikymmen sitten kaksikielisyydellä nähtiin olevan haittoja, jotka nykytutkimus kumoaa. (Hassinen 2002: 33–35.) Bilingual Lab -työpajassa halutaan nimenomaan oikaista vanhentuneita ja kaksikielisyyden haittoja korostavia käsityksiä, jotka saattavat jarruttaa kaksikielisyyden onnistumista kahden kulttuurin perheissä. Aineistoa kartoittaessani aloin hahmottaa sitä, miten paljon erilaisia näkemyksiä kaksikielisen kasvatuksen tukemiseen on olemassa. Opetta-
vaisinta mielestäni aineistonhankintaprosessissa on ollut oppia rajaamaan aihetta siten, että oma näkökulmani selkiytyisi.

Yksi aihetta syventävistä, mutta samalla myös opinnäytetyöni tekemistä hankaloittavista tekijöistä, on ollut kokemusasiantuntijuuteni koskien kaksikielisen kasvatuksen tukemista. Kokemusasiantuntijuus näyttelee isoa roolia Bilingual Lab -työpajassa, jossa kaksikielisten perheiden vanhemmat ohjaavat työpajan ja kertovat omista kokemuksistaan arjen kasvatustyöstä. Kokemuksestani kaksikieliseen kasvatukseen liittyen on ollut hyötyä työpajan suunnittelussa ja tekemisessä, koska aihe oli tuttu jo entuudestaan. Toisaalta kuitenkin monet asiat, jotka halusin sisällyttää Bilingual Lab -työpajaan, näyttäytyivät minulle itsestänselvyyksinä. Tästä johtuen välillä tuntui, että minun oli vaikeaa perustella, miksi tein tiettyjä valintoja työpajan sisällön suhteen. Huomasin kuitenkin työni edetessä, että aloin hahmottaa kokonaisuutta paremmin, ja opin perustelemaan ratkaisujani. Lopputulosta ajatellen sanoisin, että kokemusasiantuntijuudestani on ollut suuri hyöty, mutta samalla se on saanut minut suhtautumaan aiheeseen hyvin itsekriittisesti, mikä on osaltaan hidastanut työn etenemistä.

Bilingual Lab -kaksikielisyystyöpaja on tällä hetkellä ainoa tämän tyyppinen Suomessa järjestettävä toiminto, jossa kahden kulttuurin perheiden vanhemmat saavat tietoa kaksikielisyydestä varhaisessa vaiheessa ja tässä mittakaavassa. Kun mietin opinnäytetyöni merkitystä työelämän kannalta, uskoisin, että kaksikielistä kasvatusta tukevaa toimintaa voisi kehittää laajemmin opinnäytetyöni pohjalta. Tarve kaksikielisyyden tukemiseen on olemassa, koska kaksikulttuuristen perheiden määrä on jatkuvassa kasvussa (Kinnunen 2017: 5). Bilingual Lab -työpajan tyyppisten toimintojen järjestämiselle voisi olla tilausta esimerkiksi päiväkodeissa, joiden varhaiskasvatuksen piiristä on tavoitettavissa suuri joukko kaksikielisiä lapsia. Jatkokehittelyideaksi esitänkin Bilingual Lab -materiaalin pohjalta muotoillun kaksikielisyyttä edistävän työpajan, jonka kohderyhmänä voisivat olla esimerkiksi päiväkodin työntekijät tai lasten vanhemmat.

Bilingual Lab -työpaja antaa tukea kaksikieliseen kasvatukseen, mutta toiminnon järjestämisellä on muitakin merkityksiä. Työpaja antaa tietoa myös kielipoliittisista ratkaisuista ja kielellisistä oikeuksista Suomessa. Osallistujien tietoon saatetaan, että Suomessa voi rekisteröidä vain yhden äidinkielen, millä on vaikutuksensa mm. lasten oman äidinkielen opetuksen suhteen. Familia ry ajaa muutosta äidinkielen rekisteröintitapaan lähtökohtanaan se, että mahdollisuus oman äidinkielen oppimiseen on ihmisoikeus. (Vaikuttamistyö 2019.) Myös YK:n lasten oikeuksien julistukseen on kirjattu, että jokaisella vähemmistöryhmään tai alkuperäiskansaansa kuuluvalla lapsella on oikeus oppia omaa äidinkieltään (Lapsen oikeuksien sopimus lyhennettynä n.d). Bilingual Lab -työpaja nostattaa tietoisuutta kielellisistä oikeuksista, ja tukee kaksikielisyyden edistämisen kautta niiden toteutumista Suomessa. Kaksikielisyyden edistämällä on kielellisten oikeuksien toteutumisen lisäksi muitakin yhteiskunnallista merkitystä: Suomi monikulttuuristuu vauhdilla ja kieliosaamista tarvitaan koko ajan enemmän. Kaksikielisyyden toteutuminen on sekä yksilön että yhteiskunnan etu.

Lähteet

Ahonen, Timo & Lyytinen, Heikki & Lyytinen, Paula & Nurmi, Jan-Erik & Pulkkinen, Lea & Ruoppila, Isto 2015. Ihmisen psykologinen kehitys. Jyväskylä: PS-kustannus.

Arnberg, Lenore 1989. Tavoitteena kaksikielisyys. Philadelphia: Multilingual Matters LTD.

Bourgogne, Annika 2013. Be Bilingual. Practical Ideas for Multilingual Families. Annika Bourgogne.

Del Angel, Tanja 2015. Äidinkielenä kaksikielisyys. Kaksikulttuuristen perheiden näkökulmaa kaksikielisyteen. Familia ry. Saatavana osoitteessa: < <http://pdf.duoduo.fi/kaksikielisyys-julkaisu.pdf> >. Luettu 17.3.2019.

Del Angel, Tanja 2019. Kahden kulttuurin parit ja perheet Suomessa – tilastokatsaus 2017. Familia ry Duo kirjasto. Familia ry. Saatavana osoitteessa: < <http://www.duoduo.fi/kirjasto>>. Luettu 17.3.2019.

Del Angel, Tanja & Kinnunen, Hanna n.d. Kahden kulttuurin perhe. Monimuotoiset perheet. Tietopaketti. Lastenneuvolakäsikirja. Käsikirjat. THL.FI. Terveysten- ja hyvinvoinnin laitos. Saatavana osoitteessa: < <https://www.thl.fi/fi/web/lastenneuvolakasikirja/tietopaketit/monimuotoiset-perheet/kahden-kulttuurin-perhe>>. 17.3.2019.

Duo vanhempainvalmennus 2019. Toimintaa ja tukea. Familia ry. Saatavana osoitteessa < <http://www.familiary.fi/duo-vanhempainvalmennus.html>>. Luettu 17.3.2019.

Familia – yhdessä maailmassa 2019. Familia ry. Saatavana osoitteessa: <<http://www.familiary.fi/mikauml-familia.html>>. Luettu 17.3.2019.

Hassinen, Sirje 2002. Simultaaninen kaksikielisyys. Läheiset sukukielet viro ja suomi rinnakkain. Suomen ja saamen kielen ja logopedian laitos. Oulun yliopisto. Oulu: University Press.

Hassinen, Sirje 2005. Lapsesta kasvaa kaksikielinen. Helsinki: Oy Finn Lectura Ab.

Honkanen, Kaarina 2017. Kaksikielisyystutkija: "Yksi vanhempi – yksi kieli" – menetelmä ei toimi. Sveriges radio. Saatavana osoitteesta: < <http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=185&artikel=6712168> >. Luettu 17.3.2019.

Huhtinen, Heini 2016. Kaksikielisyys on mahdollisuus, ei itsestäänselvyys. Kielikello. 4/2016. Saatavana osoitteesta: < <https://www.kielikello.fi/-/kaksikielisyys-on-mahdollisuus-ei-itsestaanselvyys> >. Luettu 17.3.2019.

Iranta, Mina 2011. Kaksikulttuurisen lapsen identiteetti. Tukea kasvatukseen vanhempien välisessä ristiriitatilanteessa. Opinnäytetyö. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Saatavana osoitteesta: < http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/35483/Iranta_Mina.pdf?sequence=1 >. Luettu 17.3.2019.

Jokinen, Kimmo & Saaristo, Kimmo 2004. Sosiologia. Helsinki: Werner Söderström Oy.

Kielet n.d. Kielitieto. Kotimaisten kielten keskus. Saatavana osoitteesta: < <https://www.kotus.fi/kielitieto/kielet> >. Luettu 17.3.2019.

Kinnunen, Hanna 2017. Kahden kulttuurin perheet Suomessa. Kaksikulttuurinen Suomi 100 – katsaus kahden kulttuurin suomalaisuuteen ja Familian Duo-toimintaan. Familia ry. Saatavana osoitteesta: < <http://pdf.duoduo.fi/kir-kaksikulttuurinen-suomi-100.pdf>>. Luettu 17.3.2019.

Kun lapsi syntyy Suomessa 2017. Lapset. Perhe. Elämä Suomessa. InfoFinland.fi. Saatavana osoitteesta: <<https://www.infofinland.fi/fi/elama-suomessa/perhe/lapset/muistilista-lastatoivovalle>>. Luettu 17.3.2019.

Lapsen oikeuksien sopimus lyhennettynä n.d. Lapsen oikeudet. Unicef. Saatavana osoitteesta: < <https://www.unicef.fi/lapsen-oikeudet/sopimus-lyhennettyna/> >. Luettu 31.3.2019.

Larja, Liisa & Sutela, Hanna 2015. Yli puolet Suomen ulkomaalaistaustaisista muuttanut maahan perhesyistä. Tilastokeskus. Saatavana osoitteesta: < https://www.stat.fi/tup/maahanmuutto/art_2015-10-15_001.html>. Luettu 17.3.2019.

Latomaa, Sirkku 2012. Kielitilasto maahanmuuttajien väestöosuuden mittarina. Yhteiskuntapolitiikka 77 (2012):5. Tieteellinen artikkeli. Saatavana osoitteessa: < <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/103125/latomaa.pdf?sequence=1> >. Luettu: 17.3.2019. 525–534.

Liebkind, Karmela 1994. Maahanmuuttajat. Kulttuurien kohtaaminen Suomessa. Helsinki: Gaudeamus oy.

Lipponen, Päivi & Talib, Mirja-Tytti 2008. Kuka minä olen? Monikulttuuristen nuorten identiteettipuhetta. Turku: Suomen kasvatustieteellinen seura.

Nikanne, Urpo 2002. Äidinkielen merkitys ihmiselle. Teoksessa Herlin, Ilona & Kallionkoski, Jyrki & Kotilainen, Lari & Onikko-Rantajääskö, Tiina (toim): Äidinkielen merkitykset. Suomalaisen kirjallisuuden seuran toimituksia 869. Vaasa: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. 16–34.

Ojanen, Markku 1996. Mikä minä on? Minän rakenne, kehitys, häiriöt ja eheytyminen. 2. Painos. Tampere: Kirjatoimi.

Perhevalmennus 2019. Perhevalmennus Helsingissä. Palvelut raskausaikana. Raskaus ja synnytys. Perheentuki. Saatavana osoitteesta: < <https://www.hel.fi/sote/perheentuki-fi/raskaus-ja-synnytys/palvelut-raskausaikana/perhevalmennus-sa/perhevalmennus-helsingissa> >. Luettu 17.3.2019.

Projektit 2019. Familian hankkeet. Tietoa meistä. Familia ry. Saatavana osoitteessa:< <http://www.familiary.fi/hankkeet.html> >. 17.3.2019.

Rimpiläinen, Sirkku 2016. Kaksikulttuurisen uusperhe-elämän intersektionaalisuus: kulttuurit, kielet ja uusperheys risteävät äitien ja äitipuolten kertomuksissa. Sosiologian pro gradu -tutkielma Tampereen yliopisto. Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö. Saatavana osoitteesta: < http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/99107/58372_54398041-bf79-4750-8236-f0c48d2b70db.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. Luettu: 17.3.2019.

Saastamoinen, Mikko 2006. Minuus ja Identiteetti tutkimuksen haasteina. Teoksessa: Rautio, Pertti & Saastamoinen, Mikko (toim.): Minuus ja Identiteetti. Tampere: Tampere University Press. 170–179.

Talib, Mirja-Tytti 2002. Monikulttuurinen koulu. Haaste ja mahdollisuus. Helsinki: Kirjapaja oy.

Vaikuttamistyö 2019. Toimintaa ja tukea. Familia ry. Saatavana osoitteessa. < <http://www.familiary.fi/vaikuttamistyouml.html> >. Luettu 17.3.2019.

Voipio-Huovinen, Sanna 2007. Maahanmuuttajataustaisten oppilaiden kaksikielisyys. Kokemuksia tutkimushaastatteluista ja kenttätystä. Teoksessa Grunthal, Satu & Harjunen, Elina: Näköaloja äidinkieleen ja kirjallisuuteen. Jyväskylä: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. 51–64.

Bilingual Lab workshop

Duo Family training part 2.

Bilingual Lab – kaksikielisyystyöpaja: Tietoa työpajan vetäjälle

Työpajamateriaali sisältää myös Tietoa työpajan vetäjälle -osuuden. Työpajassa käsitellyt aiheet on avattu hieman laajemmin, jotta työpajan sisällöstä saisi paremman käsityksen. Työpajassa esitetyt asiat pohjautuvat erilaisiin kaksikielisyysoppaisiin, kaksikielisyttä käsitteleviin tutkimuksiin, ja muuhun aiheeseen liittyvään kirjalliseen materiaaliin. Bilingual Lab – työpajan pääasiallinen taustamateriaali kaksikielisen kasvatuksen tukemiseen on ollut Annika Bourgognen vuonna 2013 julkaisema opaskirja *Be Bilingual – Practical Ideas for Multilingual Families*. Tietoa työpajan vetäjälle -osiossa viitataan myös joihinkin Bourgognen ajatuksiin, jotka ovat työpajan kannalta merkittävässä roolissa.

Why bilingualism?

”By the use of the language we can
reflect our thoughts and identity”

Ragnhild Söderberg

Mother tongue is the language of emotions

- A warm and close emotional relationship and communication between the parents and the child creates excellent conditions for bilingualism.
- The development of the language has a lot to do with emotions and with the need to be connected with the people that are important to the child.

Bourgogne 2013. Be Bilingual – Practical Ideas for Multilingual Families.

Nurmi – Ahonen – Lyytinen – Lyytinen – Pulkkinen – Ruoppila 2014. Ihmisen psykologinen kehitys.

Tietoa vetäjälle 1.

(Viittaa diaan 4: Mother tongue is the language of emotions)

- Bilingual Lab pyrkii siihen, että vanhemmat ymmärtäisivät, että vanhemman ja lapsen välisellä lämpimällä ja sujuvalla vuorovaikutuksella sekä kannustavalla asenteella on suuri vaikutus kaksikielisyyden onnistumiseen.
- Vanhempien myönteisestä suhtautumisesta välittyvä arvostus kieleen sekä kulttuuriin. Kaksikielisyys voi avata lapselle paremman mahdollisuuden päästä sisälle vähemmistökielen kulttuuriin, mikä voi mahdollistaa myös kaksikulttuurisen identiteetin syntymisen.

What is identity?

identity :

Who am I?

Where do I belong?

Ojanen 1996. Mikä minä on? Minän rakenne, kehitys, häiriöt ja eheytyminen.

Tietoa vetäjälle 2.

(Viittaa diaan 6: What is identity?)

- Kuka minä olen? Mihin minä kuulun? Näihin kysymyksiin vastaamalla voidaan määritellä identiteettiä.
- Kiinnostus identiteettitutkimuksen on lisääntynyt viime vuosina, ja se johtuu yhteiskunnallisista muutoksista (joista esimerkkinä mm. yhteiskunnan monikulttuuristuminen).
- Identiteetin pohtiminen on ajankohtaista laajemmassakin mittakaavassa, mutta Bilingual Lab -työpajassa sen ajatellaan olevan oleellista erityisesti niille, joiden perhetausta tai -tilanne on kaksikulttuurinen

Bilingualism helps to support the child's bicultural identity

“Other people consider an individual as a part of their group if the language he/she uses is similar to the one they use”

Del Angel 2015. Äidinkielenä kaksikielisyys.

Nikanne 2002. Äidinkielen merkitys ihmiselle. Äidinkielen merkitykset.

Tietoa vetäjälle 3.

(Viittaa diaan 8: Bilingualism helps to support the child's bicultural identity)

- Yhteinen äidinkieli saa aikaan tunteen samaan ryhmään kuulumisesta, ja poikkeavalla tavalla puhuvaa ihmistä pidetään ryhmän ulkopuolisena. Kielen osaamisen taso vaikuttaa siihen, miten muut näkevät yksilön. Ei ole täysin yksilön omassa päätäntävallassa, mihin kulttuuriseen ja kielelliseen ryhmään hän kuuluu, vaan ryhmä ottaa yksilön osaksi omaa ryhmäänsä sillä perusteella täyttyykö äidinkielen tason osaaminen yksilön kohdalla.

Facts about bilingualism

- Most of the world's population is bi- or multilingual.
- Finland is officially a bilingual country meaning that the two main official languages are Finnish and Swedish.
- In Finland the real amount of the bi- or multilingual children is not known: It's not possible to register more than one mother tongue in the system.
- In Finland the children of the bilingual families have an opportunity to get teaching in both mother tongues (oman äidinkielen opetus) but it depends on the place they live.

*Del Angel 2015. Äidinkielenä kaksikielisyys
Kun lapsi syntyy Suomessa 2017*

Tietoa vetäjälle 4.

(Viittaa diaan 10: Facts about bilingualism)

- Työpajassa tuodaan esiin, että kaksi- ja monikielisyys on maailmanlaajuisesti hyvin yleinen ilmiö, suurin osa maailman väestöstä, jopa yli 70 prosenttia, on kaksi- tai monikielisiä
- Suomessa puhutaan tällä hetkellä jo yli 150:tä eri äidinkieltä. Kaksi- ja monikielisyys on monen perheen arkea, vaikka Suomessa useampaa kuin yhtä äidinkieltä puhuvien määrää ei voida kuitenkaan tietää, koska tilastoissa he näyttäytyvät yksikielisinä. Tämä johtuu siitä, että väestötietojärjestelmään voi rekisteröidä vain yhden äidinkielen.
- Kunta ei ole perustuslaillisesti velvoitettu oman äidinkielen opetukseen. Pääkaupunkiseudulla asuu suurin osa Suomen kielivähemmistöjen edustajista, ja Helsingin alueella onkin helpompi saada oman äidinkielen opetusta. Muualla Suomessa tilanne ei ole sama, koska oman äidinkielen opetuksen palveluita on hankalampi järjestää. Tässä suhteessa lapset ovatkin eriarvoisessa asemassa asuinpaikkansa vuoksi.

Task 1.

In which kind of linguistic environment does your family live?

What is bilingualism?

About the definitions of bilingualism

- Bilingual speaks two languages with equal or nearly equal fluency.
- Bilingual can learn either:
 - two languages at the same time = simultaneous bilingual.
 - or for example first Finnish and then Spanish = successive bilingual.
- The linguists can't come up with just one definition of bilingualism.
- A perfect knowledge of the mother tongue does not exist, even for a monolingual person!

Suggestion: the most important definition of bilingualism for your family is the one of your own!!!

Bourgogne 2013: *Be Bilingual - Practical Ideas for Multilingual Families.*
Hassinen 2002. *Simultaaninen kaksikielisyys.*

Tietoa vetäjälle 5.

(Viittaa diaan 14: About the definitions of bilingualism)

- Kaksikielisyydellä on monia määritelmiä. Voidaan ajatella, että kaksikielisyys toteutuu, mikäli kielen osaamisen taso on natiivi eli äidinkielen tasoinen, mutta toisaalta kaksikielisyys voidaan nähdä yksinkertaisesti kykynä tulla toimeen kahdella kielellä.
- Joskus taas kaksikielisyys määritellään sen mukaan, missä iässä tai missä järjestyksessä kielet on opittu. Esimerkiksi samanaikaisessa kaksikielisyudessa molemmat kielet kehittyvät samanaikaisesti, kun taas sukseksiivisessä kaksikielisyudessa kielet kehittyvät peräkkäin, ensin opitaan yksi ja sitten vasta toinen kielistä.
- Ilmiön monimuotoisuudesta johtuen kielitieteilijät eivät ole päässeet yksimielisyyteen siitä, mikä on todellista kaksikielisyttä.
- On suorastaan mahdotonta saavuttaa tila, jossa jonkin kielen osaisi täydellisesti: se ei ole mahdollista edes yksikieliselle ihmiselle.
- Bilingual Lab -työpajassa ehdotetaan, että jokaisen kaksikielisen perheen olisi hyvä määritellä itse oma kaksikielisyytensä.

The effects of bilingualism

- The results of some early studies showed negative effects of bilingualism such as:
 - Growing up with many languages confuses children.
 - Bilingualism leads to speech delays.
 - Bilingual children end up mixing the languages.
- **Nowadays various studies have proved the contrary: there are many advantages in bilingualism!!! Bilingualism is beneficial for the brain 😊😊😊**

Hassinen 2002. Simultaaninen kaksikielisyys.; Bourgogne 2013. Be Bilingual – Practical Ideas for Multilingual Families.

Tietoa vetäjälle 6. (Viittaa diaan 16: The effects of bilingualism)

- Kaksikielisuuden vaikutusta lapsen kehitykseen on tutkittu jo 1900-luvun alusta alkaen. Aluksi tutkimukset korostivat kahden kielen samanaikaisen oppimisen tuovan riskejä lapsen kielelliseen kehitykseen, kun taas 1960-luvulta lähtien tutkimustulokset ovat olleet myönteisimpiä.
- Vanhemmissa tutkimuksissa kiinnostuksen kohteena ovat olleet kaksikielisuuden vaikutukset lapsen kehityksen eri osa-alueisiin, kuten älylliseen, kognitiiviseen, kielelliseen ja sosiaaliseen kehitykseen. Aiemmin negatiivisiksi todetut vaikutukset, kuten kielenkehityksen viivästymät tai kielten sekoittaminen, on nykyisin osoitettu vääriksi.
- Nykytutkimuksen mukaan kaksikielisuudella on todettu olevan paljon hyötyjä, kuten esimerkiksi metalingvistisen eli kielellisen tietoisuuden varhaisempi kehittyminen kaksikielisillä lapsilla tai kaksikielisuuden vaikutukset Alzheimerin taudin oireiden hidastajana. Mitä taas tulee älylliseen, kognitiiviseen, kielelliseen ja sosiaaliseen kehitykseen yleisesti, voidaan todeta, että tulokset vaihtelevat riippuen tutkittavien henkilökohtaisista ominaisuuksista ja käytetyistä tutkimusmenetelmistä.
- Kaksikielisyyteen voi vaikuttaa monet erityyppiset tekijät, joita ovat esimerkiksi sukupuoli, luokkatausta ja kielten tyypologiset ominaisuudet. Kaksikielisuuden syntyyn vaikuttavien tekijöitten monimuotoisuuden vuoksi keskitymme vain osaan kaksikielisuuden tuomista vaikutuksista työpajassa.

Task 2.

Have you discussed with you partner about the bilingual education of your child? Why it is important to you to raise your child bilingual?

The earlier the better but it's never
too late!!

Tietoa vetäjälle 7.

(Viittaa diaan 19: The earlier the better but it's never too late!!)

- Bilingual Labissä emme käsittele kovin syvällisesti lapsen kielenkehitykseen liittyviä yksityiskohtia, vaan keskitymme siihen, millaisin keinoin kaksi kieltä saisivat parhaimman mahdollisen kasvualustan kahden kulttuurin perheissä.
- Lapsilla kielen oppimisen nopeus vaihtelee ja siihen vaikuttavat yksilölliset tekijät, esimerkiksi 2-vuotiailla lapsilla sanojen määrä saattaa vaihdella muutamasta moneen sataan. Näin ollen kaksikielistenkään lasten kielenkehityksestä ei voi vetää yhteneviä johtopäätöksiä, eikä tarkoitus tässä työpajassa ole myöskään syventyä yksittäistapauksiin, vaan antaa erilaisia vinkkejä kaksikielisyyden vahvistamiseen, joista osallistujat voivat poimia niistä itselleen sopivimmat.
- Päämääränä on motivoida osallistujia kasvattamaan lapsistaan kaksikielisiä suunnitellusti, ja tästä syystä vanhempia kannustetaan aloittamaan kaksikielisyydenkasvatukseen orientoitumisen jo raskausaikana tai mahdollisimman varhain. Ajatuksena on se, että jokaisen perheen olisi hyvä tiedostaa etukäteen ne tavat, joilla lapsi voi oppia kaksikieliseksi. Yhtä ainoa tapaa ei ole, vaan eri perheissä ja erilaisissa tilanteissa kaksikielisyyteen voidaan päästä eri reittejä pitkin.
- Simultaanisessa kaksikielisyydessä lapsi oppii samanaikaisesti kaksi kieltä, usein yhden toiselta vanhemmaltaan ja toisen toiselta. Yksi kielistä saattaa olla myös vähemmistö- ja kotikieli ja toinen ympäristön kieli eli valtakieli. Olennaista on kielen oppimisen samanaikaisuus. Suksessiivisessä tavassa taas kielet opitaan peräkkäin, mutta myös näin voidaan saavuttaa kaksikielisyyttä.

Planning bilingual education

“There is a common belief that children are sponges who can simply absorb two languages from their environment. It sounds promising, but each family’s situation is different. Sponges can only absorb when dipped in water, not thin air or good will”

Bourgogne 2013. *Be Bilingual – Practical Ideas for Multilingual Families.*

Tietoa vetäjälle 8.

(Viittaa diaan 21: Planning bilingual education)

- On olemassa erilaisia teorioita lapsen kielenoppimistapahtumasta. Osa tutkijoista painottaa ympäristötekijöitä, kun taas osa lapsen synnynnäisiä ominaisuuksia. Useat asiantuntijat kuitenkin näkevät lapsen kielen kehityksessä näiden kahden tekijän yhteisvaikutusta.
- Bilingual Labissä ei kuitenkaan syvennytä tieteellisiin teorioihin vaan pohditaan yhdessä vetäjien ja osallistujien kanssa lapsen kaksikielisyyteen kasvattamista siten, että jokainen perhe suunnittelee sitä oman, yksilöllisen tilanteensa pohjalta.

Recognizing different linguistic environments

According to some experts, a child needs to be exposed to a language minimum 30% on the daily basis. This would mean 25h a week.

Is this realistic in your case?

Also remember that:

Other specialists say that warm and close relationship between the parent and the child is more important than the time of the language exposure.

Bourgogne 2013. *Be Bilingual – Practical Ideas for Multilingual Families.*
Huhtinen 2016. *Kaksikielisyys on mahdollisuus, ei itsestäänselvyys. Kielikello.*

Tietoa vetäjälle 9.

(Viittaa diaan 23: Recognizing different linguistic environments)

- Kieliympäristöistä keskustelemisella työpajassa pyritään myös kielten välisten valtasuhteitten hahmottamiseen (vähemmistökieli - enemmistökieli).
- Osa tutkijoista tuo esiin kieliäytistuksen merkityksen, eli sen, miten paljon lapsi on kieltensä kanssa tekemisissä ajallisesti kunkin perheen arjessa. Tällöin ajatellaan, että kieltä pitäisi kuulla ja sen kanssa tulisi olla vuorovaikutuksessa tietty vähimmäisaika. Esimerkiksi Annika Bourgne puhuu 30%:a eli noin 25 tuntia viikon hereilläoloajasta.
- Bilingual Labissä tuomme esiin ajan merkityksen yhtenä tekijänä kaksikielisyteen oppimiseen liittyen, mutta esitämme toisen näkökannan tähän asiaan, ja siksi painotamme kieliäytistuksen määrän ohella myös vanhemman ja lapsen vuorovaikutuksen laadun merkitystä.
- Soile Pietikäiselä on Lontoossa kaksikielisyyskasvatukseen keskittynyt yritys Bilingual Potential. Pietikäinen kyseenalaistaa kieliäytistuksen liiallisen merkityksen ja peräänkuuluttaa erityisesti vanhemman ja lapsen lämpimän vuorovaikutuksen osuutta asiassa. Pietikäisen mukaan lapsen motivaatio kielen oppimiseen syntyy hänen tunteistaan. "Haluaamme käyttää kieltä, jolla meitä rakastetaan", sanoo Pietikäinen artikkelissa.

Examples of different linguistic environments

Two home languages

For example Spanish speaking father and Finnish speaking mother in Finland:

The child might need support with the minority language (Spanish).

Minority home language without community support

for example home language is Spanish but the majority language is Finnish.

The child might need support with the majority language (Finnish).

Bourgogne 2013. Be Bilingual – Practical Ideas for Multilingual Families.

Tietoa vetäjälle 10.

(Viittaa diaan 25: Examples of different linguistic environments)

- Bilingual Labin Powerpoint-dioissa tuodaan esiin muutama tyypillinen esimerkki kieliympäristöistä, mutta pääasiallisempana ajatuksena on keskustella paikalla olevien pariskuntien omien tilanteitten kautta tästä aiheesta.
- Diassa 12 kysytään osallistujilta: "in which kind of linguistic environment does your family live?" eli millainen kieliympäristö teidän perheessä on? Kieliympäristöistä keskustelemisella työpajassa pyritään myös kielten välisten valtasuhteitten hahmottamiseen (vähemmistökieli - enemmistökieli).

Recognizing the different levels of bilingualism

- 1. PASSIVE. Understand two languages but only speak one.
- 2. ACTIVE: Understand and be able to speak simple things with the minority language.
- 3. ABSOLUTE: Being fluent speaker in both languages / Being fluent in writing in both languages.

*Bourgonne 2013. Be Bilingual – Practical Ideas for Multilingual Families.
Arnberg 1987. Tavoitteena kaksikielisyys.*

Tietoa vetäjälle 11. (Viittaa diaan 27: Recognizing the different levels of bilingualism)

- Kaksikielisyys sekä sen onnistumisen tasot ovat määriteltävissä monin eri tavoin, eikä ole olemassa tieteellistä yksimielisyyttä siitä, milloin kaksikielisyys on toteutunut täydellisesti. Bilingual Lab -työpajassa korostetaan, että tärkeintä olisi jokaisen perheen itse asettamisensa tavoitteiden toteutuminen lastensa kaksikielisuuden suhteen.
- Bilingual Lab -työpajojen vetäjät kertovat omista kaksikielisyyskasvatuskokemuksistaan tarkoituksenaan tuoda esiin mahdollisimman laajalti erilaisia tapoja edistää kaksikielisuuden tukemista perheissä. Voidaan ajatella, että kaksikielisyudessa olisi saavutettavissa seuraavat tasot: passiivinen, aktiivinen ja absoluuttinen. Passiivisessa tasossa lapsi ymmärtää vähemmistökieltä, mutta ei itse tuota puhetta. Kun kaksikielisuuden taso on aktiivinen, lapsi sekä ymmärtää että puhuu vähemmistökieltä sujuvasti. Absoluuttinen kielen osaaminen taas tarkoittaa sitä, että lapsen molemmat kielet ovat samantasoisia, tai osaaminen on lähes samalla tasolla.
- Bilingual Labissa halutaan nostaa esiin se tosiseikka, että kaksikielisyys ei todellakaan tarkoita kaikissa tapauksissa absoluuttista kaksikielisyyttä, vaan että taso voi vaihdella suuresti. Ajatuksena on se, että vanhemmat tiedostaisivat nämä eri tasot, ja pohtisivat siitä pohjalta omia realistisia tavoitteitaan lastensa kaksikielisuuden saavuttamiseksi. Passiivinen kaksikielisyys ei tarkoita epäonnistumista, vaan se voi olla myös vaihe, jonka jälkeen vähemmistökieli kuitenkin aktivoituu. Passiivinen kaksikielisyys voi luoda perustan vähemmistökielen osaamiselle. Aktiivisen kaksikielisuuden etuja on se, että lapsi oppii vähemmistökielen äänteiden käyttöä, ja täten kielen puhuminen on sujuvampaa ja äidinkieltä kuulostavaa. Absoluuttinen osaaminen voi olla hyödyksi silloin, jos perhe esimerkiksi muuttaa asumaan vähemmistökielen maahan ja kielitaidolle tulee entistä aktiivisempaa käyttöä.

Setting Goals

It's important to think about the goals you would like to achieve through the education of your child:

What is important now?
When my child is 3 years old?
When my child goes to school?
In high school?
After that?

Remember that life situations change: try to take bilingualism as a way of life!

Bourgogne 2013. Be Bilingual – Practical Ideas for Multilingual Families.

Task 2.

- *What are your goals? How you can motivate your child to speak both of your languages?*
- *What motivates you as parents?*

Different language strategies

- One language – one person "OPOL":
 - Does not necessarily work since a child hardly ever spends time alone with one parent and you need to see the life as it is on a daily bases.
- Minority language at home
- Time and space or mixed language strategy

*Bourgogne 2013. Be Bilingual – Practical Ideas for Multilingual Families.
Hassinen 2002 Simultaaninen kaksikielisyys.
Hassinen 2005. Lapsesta kasvaa kaksikielinen.*

Tietoa vetäjälle 12.

(Viittaa diaan 31: Different language strategies)

- Kaksikielisyysstrategiassa on kysymys siitä, mitä kieliä perheessä puhutaan missäkin yhteyksissä, jotta lapsen kaksikielisyys vahvistuisi ja toteutuisi. Ei ole olemassa jotain tiettyä kaavaa, jolla yleisluontoisesti voitaisiin taata kaksikielisyys onnistuminen, vaan lähinnä erilaisia menetelmiä ja lähestymistapoja.
- Seuraavissa Tietoa vetäjälle -diassa avataan kolme tässä työpajassa mainittua kaksikielisyysstrategiaa: OPOL, Vähemmistökieli kotona ja Sekastrategia.

Tietoa vetäjälle 13.

(Viittaa diaan 31: Different language strategies)

- OPOL tulee sanoista One Parent - One Language, eli suomeksi yksi kieli yksi henkilö.
- Ajatuksena on se, että vanhemmat, joilla on eri äidinkieli, puhuvat lapselleen kukin omaa kieltään.
- OPOL-menetelmää on pidetty pitkään parhaana ja suositeltavimpana kaksikielisyysstrategiana.
- Tämän strategian etuna on se, että lapsi oppii erottamaan kielet toisistaan, eivätkä kielet sekoitu toisiinsa niin helposti.
- Vähemmistökielille altistumisen määrä voi jäädä niin pieneksi, että kaksikielisyys jää väistämättä passiiviselle tasolle.
- On hahmotettava vähemmistökielen ja enemmistökielen välinen asetelma eli ymmärrettävä, että missä määrin enemmistökieli dominoi vähemmistökieltä.
- Ei voida yleistää, että jokin tietty metodi kaksikielisuuden saavuttamiseksi "ainoa oikea", kuten OPOL:in kanssa on monissa yhteyksissä tehty.

Tietoa vetäjälle 14.

(Viittaa diaan 31: Different language strategies)

- OPOLIN Esittelemme vaihtoehdoksi esitetään usein vähemmistökieli kotona -menetelmää.
- Tämän strategian ideana on vähemmistökielen vahvistaminen siten, että perheen yhteisenä kotikielenä käytetään vähemmistökieltä.
- Luonnollisesti tässä tapauksessa myös enemmistökieltä äidinkielenään puhuvan vanhemman tulee osata vähemmistökieltä.
- Esimerkiksi Bourgogne kertoo alunperin noudattaneensa tiukasti OPOL:ia, mutta suosittelee kirjassaan Vähemmistökieli kotona -menetelmää, koska hän huomasi omasta kokemuksestaan, että tällä tavalla saadaan huomattavasti lisää kielialtistusta vähemmistökielille, ja kaksikielisyttä voidaan vahvistaa näin ollen melko yksinkertaisella tavalla.

Tietoa vetäjälle 15.

(Viittaa diaan 31: Different language strategies)

- Kolmantena vaihtoehtona Bilingual Labissä esitellään ns. Sekastrategia Tässä menetelmässä on kyse siitä, että kieliä vaihdellaan tilanteen mukaan. Esimerkiksi tietyssä päivänä tai tietyssä tilanteessa perhe käyttää tiettyä kieltä.
- Sekastrategia saattaa osoittautua epäjohdonmukaiseksi, eikä tuota välttämättä hyvää vähemmistökielen tasoa.
- Sekastrategia on kuitenkin joissakin, erityisesti monikielisissä yhteisöissä, varsin tavanomainen. Näissä yhteisöissä, joita on mm. Afrikassa ja Aasiassa, on myös tavallista sekoittaa kieliä keskenään, koska se on yhteisössä yleinen tapa, jolla tulee ymmärretyksi.
- Sekastrategiaa ei esitetä Bilingual Labissä optimaalisimpana kaksikielisyysstrategiana, mutta siitä on hyvä puhua, koska sen käyttöön saattaa törmätä useinkin monikielisissä yhteisöissä.

Choosing a Strategy

Consider with your partner:

1. Which languages are important for the family to keep alive?
2. Which languages are each parent most comfortable using?
3. How realistic is it for your child to have at enough language exposure:
 - who spends more and less time with the child?
 - What support you have from the surrounding community?
4. How much time and effort (and money) are you personally willing to invest?

Bourgogne 2013. Be Bilingual – Practical Ideas for Multilingual Families

Ways to activate bilingualism

- Reinforce the minority language:
 - Read, talk, listen to the music, watch movies.
 - Connect with other people who uses minority language.
 - Participate activities and connect other people in minority language.
 - Use the services of a babysitter, kindergarten, school in minority language.
 - Visit countries where they speak minority language.
- **Ensure your children have the need and motivation to use both languages!**

Bourgogne 2013. Be Bilingual – Practical Ideas for Multilingual Families

Supporting your minority language speaking partner

- Show your spouse and children that you value the minority language.
- Help your spouse find support: other bilingual families, babysitters and materials.
- Try to learn your spouse's language.

Bourgogne 2013. Be Bilingual – Practical Ideas for Multilingual Families

Bilingualism is a way of life:

- Choose a language strategy that works for your family!
- Be patient and persistent.
- Reinforce the minority language how/whenever you can: talk, read, motivate, encourage, travel!

Bilingualism should be fun, not a source of stress!

Bourgogne 2013. *Be Bilingual – Practical Ideas for Multilingual Families*

Tietoa vetäjälle 16.

(Viittaa dioihin Choosing a Strategy, 36: Ways to activate bilingualism, 37: Supporting your minority language speaking partner, 38: Bilingualism is a way of life, 39)

- Näihin viimeisiin neljään diaan on koottu vinkkejä Annika Bourgognen kirjasta *Be Bilingual – Practical Ideas for Multilingual Families*, joka on ollut tämän työpajan pääasiallisin taustamateriaali.
- Lopussa halutaan vielä korostaa, että kaksikielisyys on elämäntavan tulosta, ja sen pitäisi olla hauskaa, eikä pelkkää suorittamista.